

Participatiejournaal Zwols Programma Erfgoed

Versie 23 januari 2025

Inhoudsopgave

1	Erfgoed voor de toekomst	4
1.1	Kaders	4
2	Algemeen plan	5
2.1	Start participatieproces	5
2.2	Participatiemiddelen	6
3	Uitvoering	8
3.1	Briefkaartactie	8
3.1.1	Verspreiding briefkaarten	8
3.1.2	Onzichtbaar Zwolle en persbericht	9
3.1.3	Digitale media	9
3.1.4	Verhalen over Zwolle	9
3.1.5	Advertentie	9
3.2	Vrijdag- en zaterdagmarkt Zwolle Centrum	10
3.2.1	Zaterdag 15 juni	10
3.2.2	Zaterdag 14 september	11
3.2.3	Vrijdag 18 oktober	11
3.3	Bruisweken	12
3.3.1	Hbo-studenten	12
3.3.2	Mbo-studenten	13
3.4	Burgerpanel	15
3.5	Erfgoedavond	15
3.5.1	Stakeholders	15
4	Resultaten	17
4.1	De twee centrale vragen	17
4.1.1	Zwollenaren	17
4.1.2	Studenten	21
4.1.3	Stakeholders	27
5	Conclusie participatietraject en leerpunten	31
5.1	Respons per onderdeel	31
5.1.1	Briefkaart	31
5.1.2	Digitaal	31
5.1.3	Vrijdag- en zaterdagmarkt	32
5.1.4	Mbo-bruisdag	32
5.1.5	Hbo-informatiemarkt	32
5.1.6	Erfgoedavond	33
6	Conclusie input Zwols Programma Erfgoed	34
6.1	Overeenkomsten	34
6.2	Verschillen	34
6.3	Conclusie	35

6.4	Vervolgstappen	36
7	Literatuurlijst	38
7.1	Website	38
8	Bijlage	39
8.1	Genodigden erfgoedavond	39
8.2	Resultaten onderzoek erfgoed vraag één, algemene doelgroep	40
8.3	Resultaten onderzoek erfgoed vraag twee, algemene doelgroep	45
8.4	Resultaten onderzoek erfgoed vraag één en twee, hbo-studenten	48
8.5	Mentimeter mbo-bruisdag	49
8.6	Mentimeter erfgoedavond	59
8.7	Reacties erfgoedavond	71
8.8	Rapport Erfgoed Zwolle, Burgerpanel	73
8.9	Uitnodiging erfgoedavond	89

1 Erfgoed voor de toekomst

In de Uitvoeringsagenda Faro staat: “Het verdrag stelt dat cultureel erfgoed meer dan nu een functie kan hebben voor de samenleving. Niet alleen de historische plek zelf, het voorwerp, de traditie enz. is belangrijk, maar vooral ook de verschillende betekenissen en het gebruik ervan. Erfgoed is bovendien een bron voor ruimtelijke, sociale, economische en politieke ontwikkeling, mits alle belanghebbenden daar een betrokkenheid bij hebben.”¹

In overeenstemming met het verdrag van Faro is het Zwols Programma Erfgoed vormgegeven met participatie door interne en externe stakeholders. Het betrekken van inwoners en stakeholders creëert maatschappelijk draagvlak en maakt het delen van lokale kennis en verhalen mogelijk.

Het college van burgemeester en wethouders heeft in 2024 besloten een nieuw Zwols Programma Erfgoed te ontwikkelen om een actueel beleidskader te realiseren voor haar culturele erfgoed. De gemeenteraad is in een raadsbrief geïnformeerd over het plan van aanpak en het beleidsontwikkelingsproces naar een Zwols Programma Erfgoed. Het is gericht op de betekenis van het Zwolse culturele erfgoed voor de samenleving van nu en van de toekomst. Tijdens het participatieproces zijn Zwollenaren gevraagd naar hun wens voor erfgoed. Met als doel: antwoorden krijgen die inzicht geven in wat voor de inwoners van Zwolle van belang is. De vragen: ‘wat is voor jou uniek Zwols erfgoed’ en ‘hoe geef je dit door aan toekomstige generaties’ stonden in dit proces centraal.

Voorafgaand aan de start is er een participatieplan opgesteld. Dit plan omvat een mix aan communicatiemiddelen. Ook is er extra ingezet op het bereiken van mbo- en hbo-studenten. Een normaal gesproken moeilijker te bereiken doelgroep.

De locaties waar de gesprekken plaatsvonden waren wisselend. Vanuit team erfgoed werd actief het gesprek met de inwoners aangegaan. Dit werd gedaan op locaties waar de inwoners zich op hun gemak voelden. Zo werden de gesprekken met de inwoners op de vrijdag- en zaterdagmarkt gevoerd en met de studenten tijdens de Bruisweken.

1.1 Kadern

Het huidige monumentenbeleid is in 2000 vastgesteld en het huidige archeologiebeleid in 2008. Vanwege nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen en veranderde regelgeving vragen het huidige monumenten- en archeologiebeleid om actualisatie.

Het programma erfgoed heeft tot doel een actueel beleidskader te realiseren voor zowel bovengronds als ondergronds cultureel erfgoed. Het instrument van een programma is in overeenstemming met de systematiek van de nieuwe Omgevingswet die per 1 januari 2024 in werking is getreden. Een programma is een instrument dat in casu wordt ingezet voor de uitwerking van het te voeren beleid voor de ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming of het behoud van cultureel erfgoed. De kadern van de participatie zijn aangegeven in het participatieplan dat onderdeel is van het door het bestuur vastgestelde plan van aanpak naar een Zwols Programma Erfgoed.

¹ Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2022, Uitvoeringsagenda Faro Deel 1 - Onderweg naar Faro.

2 Algemeen plan

Team erfgoed gemeente Zwolle heeft tijdens het participatieproces inwoners, ondernemers en andere organisaties betrokken bij de plannen. Samen met inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers, professionals, ambtenaren, bestuurders en raadsleden zorgen we ervoor dat het in Zwolle nog beter wonen, werken en recreëren is. Een zorgvuldig participatieproces was daarom een vanzelfsprekend onderdeel van het vormgeven van een Zwols programma Erfgoed. Hieronder een overzicht van de genomen stappen voor de start van het participatieproces, vervolgd door een overzicht van de uiteindelijke middelen die zijn ingezet.

2.1 Start participatieproces

1. Vergelijkend onderzoek;
Voorafgaand aan het participatieproces is onderzocht welke werkwijze andere gemeenten gebruikten om input op te halen bij inwoners omtrent erfgoed. Werd er bewust gekozen voor burgerparticipatie en welke middelen werden ingezet om de doelgroepen te bereiken? Deze vragen stonden centraal in het vergelijkend onderzoek. Uit het onderzoek kwam naar voren dat participatie bij veel gemeenten centraal stond. Het meest efficiënte en doeltreffende middel was: het inzetten van een briefkaart.² Voor het vergelijkend onderzoek is gekeken naar de gemeenten Breda en Tholen.³
2. Doelgroepenanalyse;
Welke doelgroepen wil de gemeente in dit proces bereiken en via welke middelen? Deze vragen stonden centraal bij de doelgroepenanalyse. Er is getracht om een steekproef van de inwoners van Zwolle in de breedte te bereiken. Om een steekproef van de inwoners te bereiken is ingezet op diverse communicatiemiddelen. De volgende doelgroepen kwamen naar voren:
 - Studenten in Zwolle, leeftijd tussen de 16 en 25 jaar; deze doelgroep is de toekomst van Zwolle. Om deze normaal gesproken lastiger te bereiken doelgroep te betrekken is team erfgoed in gesprek gegaan met organisaties gericht op deze doelgroep, om zo een samenwerking te creëren.
 - Zwillenaren in het algemeen; onder deze brede doelgroep vallen gezinnen, erfgoedliefhebbers en ouderen. Er zijn diverse communicatiemiddelen ingezet en activiteiten uitgevoerd om genoeg reacties te generen van deze diverse groep. Onder deze doelgroepen vallen:
 - Erfgoedliefhebbers in Zwolle; deze doelgroep is onmisbaar in dit participatieproces. Zij zijn vaak nauw betrokken en hebben een sterke mening over erfgoed. Deze doelgroep is vaak aanwezig bij de door team erfgoed georganiseerde activiteiten.
 - Gezinnen in Zwolle; een belangrijke doelgroep met vaak een andere kijk op het erfgoed in Zwolle. Zij representeren een groot deel van het

² Gemeente Tholen en Erfgoed Zeeland, 2021, Erfgoedvisie – Trots op Tholen.

³ Gemeente Breda, n.d., Grondstof voor de toekomst – Programma erfgoed 2019-2025.

- inwonersaantal in Zwolle. Deze doelgroep kan het beste benaderd worden op locaties waar zij zich op hun gemak voelen.
- Ouderen in Zwolle; zij beschikken vaak over veel kennis van Zwolle en hebben regelmatig affiniteit met het Zwolse erfgoed. Om deze doelgroep te benaderen moeten ook niet-digitale middelen ingezet worden.
 - Stakeholders; betrokkenen bij het Zwolse erfgoed. Het Zwols Programma Erfgoed is voor de stakeholders van belang voor hun dagelijkse werk en/of leven. Deze doelgroep wordt betrokken bij het onderzoek middels een uitnodiging om samen te praten over belangrijke onderwerpen die terug kunnen komen in het nieuwe erfgoedprogramma.
3. Communicatieanalyse;
Welke middelen kunnen worden ingezet om de doelgroepen zo goed mogelijk te bereiken? Om deze vraag concreet te kunnen beantwoorden is er onder andere overleg geweest met senioronderzoekers. Met de senioronderzoekers is onderzocht of de vragen aansluiten bij de doelgroepen en duidelijk geformuleerd zijn. Binnen team erfgoed is samen met senioren in het vakgebied gekeken naar mogelijke middelen om de doelgroepen zo gericht mogelijk te benaderen. De uitkomsten staan hieronder.

2.2

Participatiemiddelen

1. Briefkaartactie;

Via een briefkaartactie (afbeelding 1 en 2) zijn Zwollenaren bevroegd op wat volgens hen uniek Zwols erfgoed is. En hoe dit kan worden doorgegeven aan de toekomst.

2. Vrijdag- en zaterdagmarkt;

Team erfgoed gemeente Zwolle heeft inwoners actief benaderd tijdens de vrijdag- en zaterdagmarkt in het centrum van Zwolle. Om het gesprek aan te gaan werden ook de briefkaarten ingezet.

3. Bruisweek;

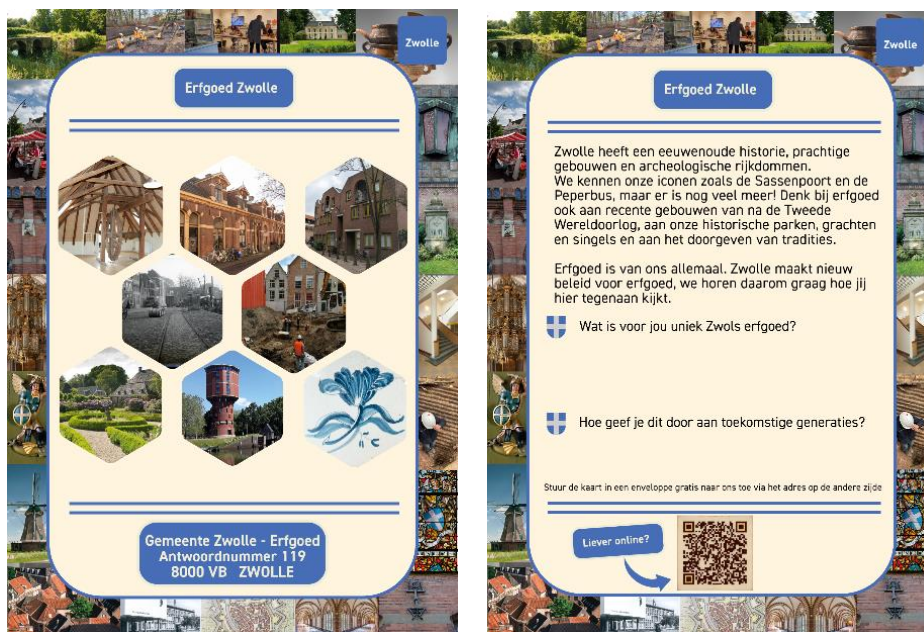
Het is van belang om verschillende doelgroepen te bereiken. Zo ontstaat een compleet beeld wat voor Zwollenaren van belang is op het gebied van erfgoed. Hiervoor is ingezet op de Bruisweek 2024.

4. Burgerpanel;

Om de mening van Zwollenaren te peilen over erfgoed, monumenten, archeologie, cultuurhistorie, de rol van de gemeente hierin en welk belang inwoners van de gemeente aan erfgoed hechten is het Burgerpanel ingezet.

5. Erfgoedavond stakeholders;

Voor de stakeholders organiseerde team erfgoed een inloopavond. Het doel van de avond was informeren en input verzamelen.

Afbeelding 1 en 2, briefkaart Zwolle (erfgoed Zwolle)

3 Uitvoering

De hoofdlijnen van het participatieproces zijn hieronder te vinden. De hoofdlijnen worden beschreven aan de hand van de verschillende participatiemiddelen die zijn ingezet. De benaderde doelgroepen zijn per participatiemiddel beschreven.

3.1 Briefkaartactie

Onderwerp van het participatieproces

Onderwerp: Input krijgen van Zwollenaren.

Vraagstuk: Zwollenaren informeren over erfgoed en input krijgen wat zij met betrekking tot het Zwolse erfgoed belangrijk vinden.

Verslag

De briefkaartactie was de start van het participatietraject. De briefkaartactie werd ingezet om in één keer zoveel mogelijk doelgroepen te bereiken. De actie bestond uit verschillende onderdelen: verspreiding van de briefkaarten via weekblad de Swollenaer, persberichten, een advertentie, het inzetten van sociale media en de briefkaarten op zoveel mogelijk locaties neerleggen. De twee vragen 'wat is voor jou uniek Zwols erfgoed' en 'hoe geef je dit door aan toekomstige generaties' stonden hierbij centraal. De verschillende onderdelen staan hieronder beschreven.

3.1.1 Verspreiding briefkaarten

Om een steekproef van de inwoners van Zwolle te bereiken werden de briefkaarten via de krant de Swollenaer verspreid. Deze krant heeft een breed bereik in Zwolle.⁴ Op 15 mei 2024 is de briefkaartactie, zie afbeelding 1 en 2, van start gegaan. In totaal werden 14.000 briefkaarten via de Swollenaer verspreid.

De briefkaarten zijn ook op diverse locaties in Zwolle afgegeven. In totaal zijn er 2.000 briefkaarten bij de volgende locaties neergelegd:

- Zwolse Balletjeshuis;
- Stadhuis;
- Stads kantoor;
- Academiehuis Grote Kerk Zwolle;
- ANNO Stadsmuseum Zwolle;
- Jumbo Veemarkt;
- Coop Vechtstraat;
- Albert Heijn Klein Grachtje;
- Stadkamer Centrum;
- Van der Velde in de Broeren.

De ouderen in Zwolle werden bij de briefkaartactie extra benaderd door de briefkaarten bij verzorgingstehuizen zoals Residence Coestraete en IJsselheem af te geven. De ouderen die hier wonen zijn vaak minder mobiel en hebben niet altijd de mogelijkheid om de kaarten elders op te halen.

⁴ Onze kranten, (n.d).

Op 24 juli 2024 zijn de briefkaarten nogmaals uitgedeeld op de bovenstaande locaties.

3.1.2 Onzichtbaar Zwolle en persbericht

In de Swollenaer van 15 mei is een informerende tekst gekomen over het doel van de briefkaartactie. Deze kwam hier in plaats van de tweewekelijkse 'Onzichtbaar Zwolle'. Het persbericht over het Zwols Programma Erfgoed werd opgenomen door de Swollenaer, Nieuws.nl, RTV Focus, Radio Zwolle en de Zwolse Historische Vereniging.

Naast de briefkaart hebben inwoners ook de mogelijkheid gehad de enquête online in te vullen. De communicatiemiddelen werden ingezet om een steekproef van de inwoners van Zwolle te bereiken.

3.1.3 Digitale media

Om een steekproef van de inwoners van Zwolle te bereiken zijn verschillende digitale middelen ingezet. Een informerende tekst over het Zwols Programma Erfgoed en het bijbehorende participatieproces werd geplaatst bij het nieuwsoverzicht van Zwolle.nl en op de subsite Erfgoed Zwolle, Zwolle.nl/erfgoed. Een wervende tekst om inwoners aan te sporen om te reageren werd op 15 mei geplaatst op de Facebook en Instagram van Gemeente Zwolle en Erfgoed Zwolle. Ook is de mogelijkheid om digitaal te reageren op de gestelde vragen via een enquête benoemd.

3.1.4 Verhalen over Zwolle

Op 17 mei 2024 tijdens de avond 'Verhalen over Zwolle' werd de briefkaart via de zitplaatsen uitgedeeld. Het verzoek om de kaart in te vullen is door de presentator meermaals benoemd. Er zijn circa 50-75 bezoekers opgeroepen om de briefkaart in te vullen. De doelgroep van de avond waren met name de erfgoedliefhebbers, onderdeel van de inwoners van Zwolle doelgroep. Deze doelgroep is met regelmaat te vinden bij deze avonden.

3.1.5 Advertentie

Op 22 mei verscheen een sprekende advertentie, zie afbeelding 3, over de briefkaartactie in de Swollenaer. Deze advertentie had als doel nogmaals de briefkaartactie onder de aandacht te brengen. Via de QR-code konden geïnteresseerden makkelijk hun mening geven. Dit communicatiemiddel werd ingezet om een steekproef van de inwoners van Zwolle te bereiken.

Afbeelding 3, advertentie erfgoed Zwolle (erfgoed Zwolle)

3.2 Vrijdag- en zaterdagmarkt Zwolle Centrum

Onderwerp van het participatieproces

Onderwerp: Input krijgen van Zwollenaren.

Vraagstuk: Zwollenaren informeren over erfgoed en input krijgen wat zij met betrekking tot het Zwolse erfgoed belangrijk vinden.

Verslag

In totaal is team erfgoed gemeente Zwolle drie keer op de markt aanwezig geweest. Op 15 juni, 14 september en 18 oktober. Het actief benaderen van Zwollenaren op de markt in centrum Zwolle zorgde voor interessante dialogen waarin Zwollenaren duidelijk maakten wat hun wens voor het Zwolse erfgoed is. Dit konden ze aangeven door de briefkaart in te vullen of door met team erfgoed in gesprek te gaan. Dit communicatiemiddel werd ingezet om een steekproef van de inwoners van Zwolle te bereiken. Team erfgoed is voornamelijk met gezinnen en ouderen in gesprek geweest. De twee vragen 'wat is voor jou uniek Zwols erfgoed' en 'hoe geef je dit door aan toekomstige generaties' stonden hierbij centraal.

3.2.1 Zaterdag 15 juni

Om de briefkaartactie extra onder de aandacht te brengen stond team erfgoed zaterdag 15 juni 2024 van 09.00 uur tot 17.00 uur op de zaterdagmarkt, zie afbeelding 4. De kraam met opvallende banners over erfgoed stond voor ANNO Stadsmuseum Zwolle. De aankondiging hierover is gedaan op 10 juni op de Instagram en Facebook van Erfgoed Zwolle. De kraam werd goed bezocht. In totaal werden 50 kaarten direct ingevuld en werden er zo'n 300 briefkaarten uitgedeeld aan geïnteresseerde Zwollenaren.

Afbeelding 4, op de zaterdagmarkt (erfgoed Zwolle)

3.2.2 Zaterdag 14 september

Tijdens Open Monumentendag op zaterdag 14 september werden tussen 10.00 en 17.00 uur de briefkaarten extra onder de aandacht gebracht. Team erfgoed gemeente Zwolle stond met een erfgoedkraam voor het Academiehuis, Grote Markt 19. In totaal werden ruim 400 kaarten weggegeven en werden er 43 ingevuld.

3.2.3 Vrijdag 18 oktober

Team erfgoed stond op vrijdag 18 oktober voor het laatst op de markt van 08.00 tot 13.00 uur, zie afbeelding 5. Hierover, en over de briefkaartactie, is op 11 oktober een bericht geplaatst op de Instagram en Facebook van Erfgoed Zwolle. Wat opviel was dat er duidelijk meer Zwollenaren aanwezig waren op de vrijdagmarkt dan op de zaterdagmarkt. Dit resulteerde in goede gesprekken en uitgebreide antwoorden. In totaal werden er 50 kaarten ingevuld en zijn er ongeveer 100 kaarten uitgedeeld.

Afbeelding 5, op de vrijdagmarkt (erfgoed Zwolle)

3.3 Bruisweken

Onderwerp van het participatieproces

Onderwerp: Het betrekken van jongere doelgroepen.

Vraagstuk: Jongeren informeren over erfgoed, actief betrekken en (op hoofdlijnen) inzicht krijgen in wat zij met betrekking tot het Zwolse erfgoed belangrijk vinden.

Verslag

Voor een compleet plaatje van wat Zwollenaren van belang vinden met betrekking tot het Zwolse erfgoed was het actief benaderen van studenten een belangrijk onderdeel van het participatietraject. Met de organisatie Buro Ruis is om die reden een samenwerking aangegaan.⁵ Team erfgoed verzorgde een onderdeel van het mbo-programma. De studenten werden tijdens deze bijeenkomst op de mbo-bruisdag naar hun mening met betrekking tot het Zwolse erfgoed gevraagd. Deze bijeenkomst van een uur bestond uit drie onderdelen: een inleidende presentatie over erfgoed, een workshop over de bouwhistorie en bouwstijlen in Zwolle en een Mentimeter-enquête. Een mooie samenwerking waarbij team erfgoed input van de studenten kreeg en Buro Ruis een passende workshop.

De hbo-studenten werden via een stand op de informatiemarkt tijdens de Bruisweek benaderd om met hun in gesprek over erfgoed te gaan. De twee vragen 'wat is voor jou uniek Zwols erfgoed' en 'hoe geef je dit door aan toekomstige generaties' stonden bij de hbo-informatiemarkt centraal. Bij de mbo-studenten waren deze vragen onderdeel van de Mentimeter.

3.3.1 Hbo-studenten

Team erfgoed gemeente Zwolle stond van 10.00 tot 15.00 uur met een stand op de informatiemarkt van de hbo-bruisweken⁶, zie afbeelding 6. De informatiemarkt was onderdeel van het programma voor eerstejaarsstudenten. Het actief benaderen van doelgroepen met een stand is eerder al zeer effectief gebleken. De hbo-studenten zijn daarom op deze manier bevraagd. De kraam werd aangekleed met meerdere doeken en banners om de boodschap zichtbaar te maken. Om extra aandacht te trekken van de studenten kon een prijsvraag worden ingevuld.

Met de studenten werden in groepjes van ongeveer tien studenten een dialoog aangegaan. Tijdens de dialoog werd gevraagd hoe zij tegen het Zwolse erfgoed aankeken en of ze er een duidelijk beeld bij hadden. Ook werden voorbeelden van het Zwolse erfgoed benoemd, van archeologie tot historisch groen. Na dit gesprek werd één briefkaart ingevuld per groep en konden ze de prijsvraag beantwoorden. Dit communicatiemiddel werd ingezet om studenten, specifiek hbo-studenten, te bereiken.

⁵ Buro Ruis, (n.d).

⁶ Bruisweken 2024, (n.d).

Afbeelding 6, informatiemarkt hbo-studenten (erfgoed Zwolle)

3.3.2

Mbo-studenten

Deze bijeenkomst werd georganiseerd in samenwerking met Buro Ruis en was onderdeel van de Bruisdag.⁷ Dit communicatiemiddel werd ingezet om mbo-studenten te bereiken. De studenten waren eerstejaarsstudenten van Deltion die in de richtingen planologie en architectuur studeerden. Een bouwhistorische workshop sloot goed aan bij de interesses van deze studenten, zie afbeeldingen 7 en 8.

Tijdens de inleidende presentatie kregen de 60 aanwezige leerlingen in vogelvlucht een overzicht van het Zwolse erfgoed dat bestaat uit monumenten, archeologie, bouwhistorie, cultuurhistorie, historisch groen, roerend erfgoed en immaterieel erfgoed. Daarna volgde de workshop waarin de leerlingen in groepjes de bouwstijlen van verschillende gebouwen moesten benoemen, de gebouwen in de juiste tijdsvolgorde moesten plaatsen en het juiste interieuronderdeel bij het exterieur moesten vinden. De bijeenkomst werd afgesloten met een Mentimeter-enquête waarin de leerlingen hun mening gaven over erfgoed en hoe hiermee om te gaan in de toekomst.

⁷ Bruisdag 2024, (n.d).

Afbeelding 7 en 8, presentatie en workshop mbo-studenten (erfgoed Zwolle)

3.4 **Burgerpanel**

Voor het op te stellen Zwols Programma Erfgoed is een burgerpanel ingezet. De uitkomsten van dit burgerpanel worden meegenomen in het te maken beleid. Het onderzoek is apart gehouden van dit participatietraject. Er is een rapport van dit onderzoek verschenen. Dit rapport geldt als separate input voor het te maken Zwols Programma Erfgoed. Zie bijlage acht, 8.8: Rapport Erfgoed Zwolle, voor het burgerpanel rapport.

3.5 **Erfgoedavond**

Onderwerp van het participatieproces

Onderwerp: Praten met erfgoedpartners over onderwerpen voor het nieuwe erfgoedprogramma.

Vraagstuk: Wat vinden de erfgoedpartners van belang voor in het Zwols Programma Erfgoed?

Verslag

Het nieuwe Zwols Programma Erfgoed is van belang voor de erfgoedpartners van de gemeente Zwolle. Zij zullen hier in hun (vrijwilligers)werk mee te maken krijgen. Om ook hun stem mee te nemen in het te maken beleid is er een erfgoedavond georganiseerd. Dit communicatiemiddel werd ingezet om de erfgoedpartners, ofwel stakeholders, van team erfgoed te bereiken. De uitnodiging is opgenomen in bijlage negen, zie 8.9, uitnodiging erfgoedavond.

De erfgoedavond vond plaats in de Sassenpoort. De erfgoedpartners konden aan de hand van drie vragen hun mening geven en aangeven wat voor hen van belang is. Deze drie vragen zijn:

- Wat zijn bedreigingen voor het Zwolse erfgoed?
- Wat zijn kansen voor het Zwolse erfgoed?
- Wat moet er in het nieuwe programma erfgoed Zwolle komen?

De uitkomsten van deze vragen zijn opgenomen in bijlage zeven, zie 8.7, reacties erfgoedavond. Naast deze vragen zijn de twee centrale vragen van dit participatietraject via een Mentimeter gesteld.

3.5.1 **Stakeholders**

Op dinsdag 3 december organiseerde team erfgoed gemeente Zwolle een erfgoedavond, zie afbeelding 9. De avond begon om 19.00 uur en eindigde rond 22.00 uur. Er waren 17 erfgoedpartners aanwezig. De lijst met de genodigden is opgenomen in bijlage één, zie 8.1, genodigden erfgoedavond. De avond begon met een presentatie over het Zwolse erfgoed en waarom er nieuw beleid komt. Daarna volgde de Mentimeter met daarin onder andere de twee centrale vragen. Het uiteengaan in groepen om de drie vragen te beantwoorden volgde. De avond eindigde met een kort overzicht van wat er tot nu toe is opgehaald tijdens het participatietraject. De erfgoedpartners zijn bevraagd via deze manier om zo efficiënt mogelijk tot de kern te komen van wat voor hen van belang is. Ook konden zij met elkaar sparren over het Zwolse erfgoed. Alle deelnemers hebben aanzienlijk veel kennis over het erfgoed in Zwolle.

Afbeelding 9, erfgoedavond (erfgoed Zwolle)

4 Resultaten

De afgelopen maanden deelden ruim 350 Zwollenaren en bezoekers hun wens voor het Zwolse erfgoed. Het participatietraject duurde van 15 mei tot 21 oktober 2024. De reacties zijn in de week van 21 oktober 2024 gecategoriseerd. Belangrijk om hierbij te vermelden is dat een aantal reacties dusdanig uitgebreid waren dat ze zijn uitgesplitst. Het aantal meegenomen antwoorden is dus hoger dan de in totaal 368 reacties.

De antwoorden geven een beeld van wat voor de Zwolse inwoners van belang is. Vraag één 'Wat is voor jou uniek Zwols erfgoed' is bij de resultaten onderverdeeld in vier categorieën: gebouwd erfgoed, groen en blauw erfgoed, immaterieel erfgoed en archeologie. Vraag twee 'Hoe geef je dit door aan toekomstige generaties' is in drie thema's onderverdeeld: in stand houden, delen en ontwikkelen. De antwoorden zijn geclassificeerd, gebundeld en daaruit zijn de bovenstaande overkoepelende categorieën voortgekomen. Deze overkoepelende categorieën sloten het meest aan bij de gegeven antwoorden.

De uitkomsten van de vrijdag- en zaterdagmarkt zijn samengevoegd met de uitkomsten van de briefkaartactie. De vragen op de briefkaart waren namelijk ook leidend tijdens de gesprekken op de markt. De doelgroepen zijn bij het categoriseren samengevoegd. Alleen de doelgroepen studenten en stakeholders zijn apart gehouden. Bij de georganiseerde activiteiten voor zowel de studenten als de stakeholders waren alleen deze specifieke doelgroepen aanwezig. Dit, de aanwezigheid van maar één specifieke doelgroep, was bij de andere activiteiten, zoals de marktdagen, niet het geval. De uitkomsten van de twee centrale vragen zijn bij de resultaten terug te zien.

4.1 De twee centrale vragen

De twee vragen 'wat is voor jou uniek Zwols erfgoed' en 'hoe geef je dit door aan toekomstige generaties' stonden in dit proces centraal. De leeftijd en woonplaats is hierbij niet meegenomen. Er zijn 176 briefkaarten ingevuld door de inwoners van Zwolle. Ook hadden de inwoners de mogelijkheid om de vragen online in te vullen. Online hebben 85 inwoners een reactie gegeven. In totaal zijn er 261 briefkaarten ingevuld door inwoners van Zwolle. De studenten hebben middels een Mentimeter en bij de erfgoedkraam 90 antwoorden gegeven op de centrale vragen. Tijdens de erfgoedavond hebben 17 stakeholders de vragen beantwoordt.

4.1.1 Zwollenaren

Tijdens de gesprekken en op de briefkaarten is niet gevraagd naar de leeftijd en woonplaats. Hierdoor zijn de doelgroepen: erfgoedliefhebbers, gezinnen en ouderen bij het categoriseren samengevoegd en vormen samen een steekproef van de inwoners van Zwolle. Deze doelgroep heeft in totaal 261 reacties gegeven. Inwoners konden online hun mening geven, de briefkaart per post versturen of tijdens 'markt'-momenten met team erfgoed in gesprek gaan. De reacties op vraag één zijn opgenomen in bijlage twee, zie 8.2: resultaten onderzoek erfgoed vraag één algemene doelgroep. De reacties op vraag twee zijn opgenomen in bijlage drie, zie 8.3: resultaten onderzoek erfgoed vraag twee algemene doelgroep.

Categorieën

Na het categoriseren kwamen een aantal dingen sterk naar voren. In afbeelding 10 zijn de gecategoriseerde antwoorden van de algemene doelgroep, een steekproef van de Zwollenaren, weergegeven. Hierna te noemen: algemene doelgroep.

Op de vraag: 'wat is voor jou uniek Zwols erfgoed', is duidelijk dat het gebouwde erfgoed voor de algemene doelgroep het meest uniek is. In totaal hadden 69,1%, oftewel 266, antwoorden betrekking tot het gebouwde Zwolse erfgoed. Hierbij werden de Zwolse iconen zoals de Peperbus (33 keer), Sassenpoort (31 keer) en de Grote Kerk (24 keer) het meest benoemd. Ook de binnenstad als geheel (21 keer), Dominicanenkerk- en klooster (14 keer) en het Openluchtbad (9 keer) werden met regelmaat benoemd.

Onder groen en blauw erfgoed vallen structuren, parken, bossen en wateren. In totaal vielen 14.3%, oftewel 55, antwoorden onder deze categorie. Havens en grachten (14 keer), het Engelse Werk (6 keer) en de Singel (3 keer) werden hierbij genoemd.

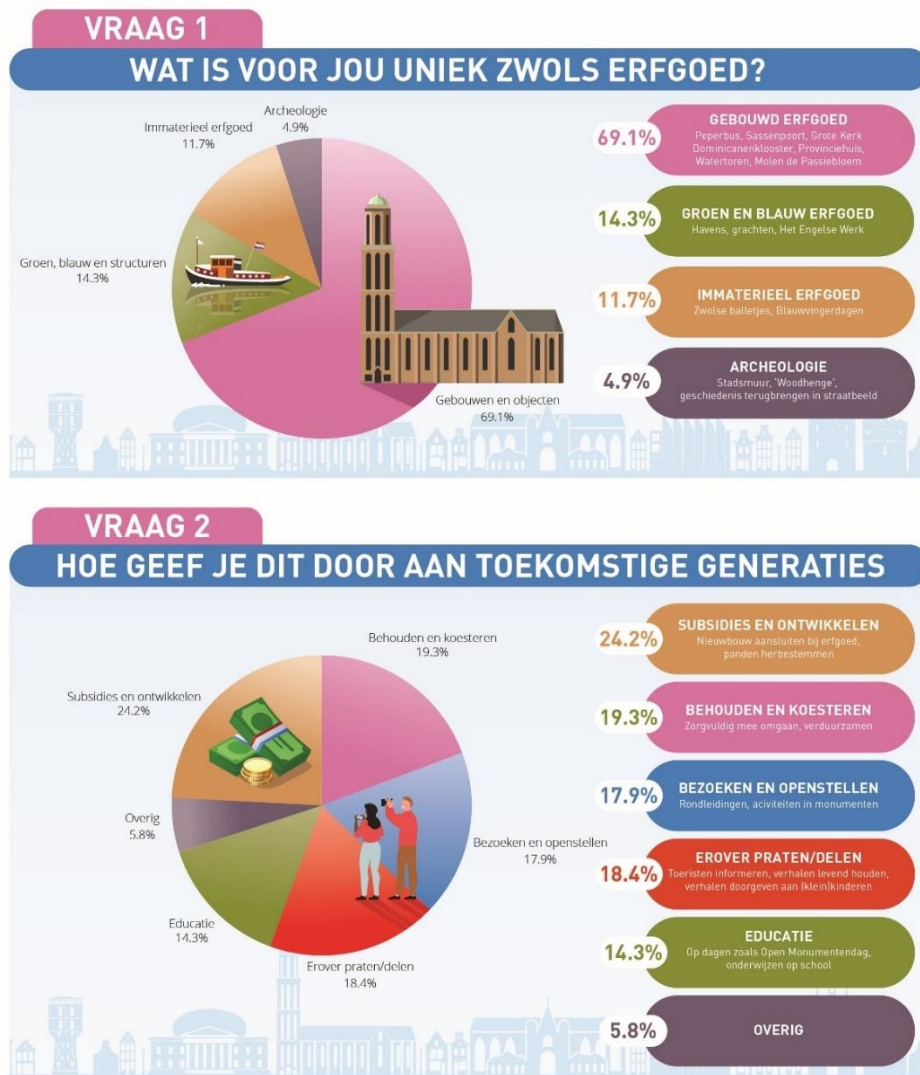
Onder immaterieel erfgoed vallen alle tradities, ambachten en feesten die doorgegeven worden. In totaal vielen 11.7%, oftewel 45, antwoorden in deze categorie. Hierbij werden het Zwolse dialect (7 keer), de Zwolse balletjes (6 keer) en de sfeer van Zwolle (6 keer) veel genoemd.

Archeologie is de volgende categorie, 4.9%, oftewel 19, antwoorden vielen hieronder. De stadsmuur (14 keer) werd hierbij voornamelijk benoemd.

Op de vraag: 'hoe geef je dit door aan toekomstige generaties', zijn diverse antwoorden gegeven. In totaal viel 24.2% van de antwoorden in de categorie ontwikkelen. In het taartdiagram is dit de categorie: subsidies en ontwikkelen.

Categorie in stand houden, oftewel behouden en koesteren, was in totaal 19.3% van de antwoorden. De categorie delen is opgedeeld in: bezoeken en openstellen, erover praten/delen en educatie. In totaal vielen 50.5% van de antwoorden in de categorie delen.

In totaal vielen 52 antwoorden in de categorie ontwikkelen, 43 antwoorden in categorie behouden en koesteren en 113 antwoorden in categorie delen. Een aantal voorbeelden van de gegeven antwoorden zijn te zien in afbeelding 19.

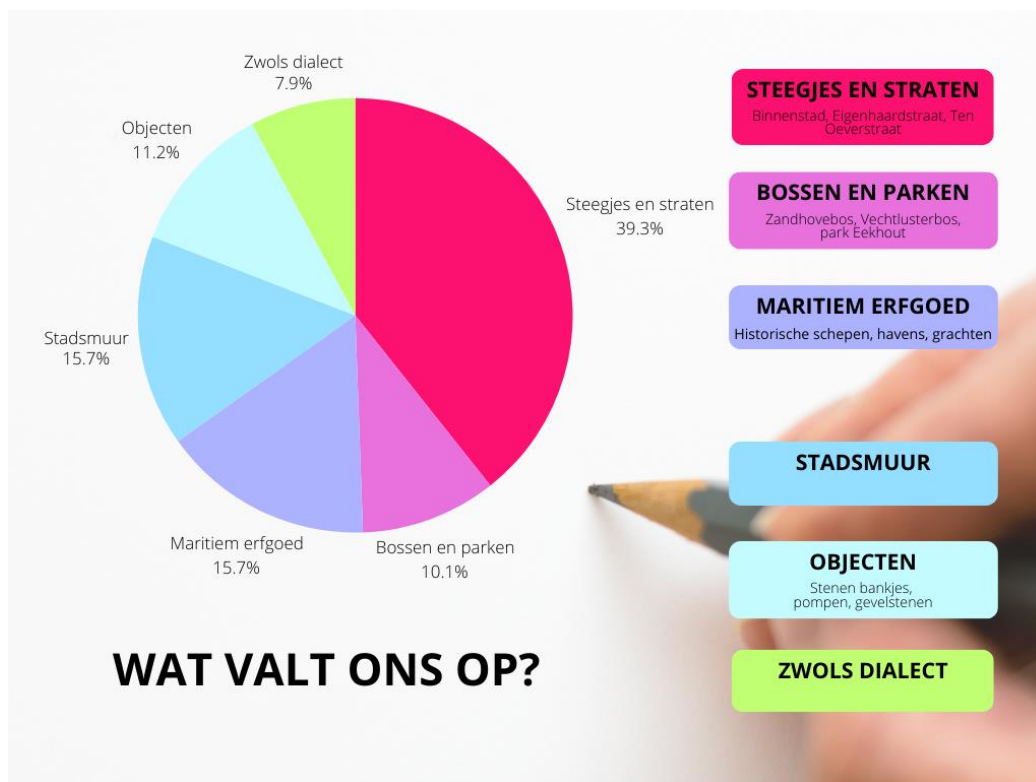
Afbeelding 10, overzicht antwoorden inwoners Zwolle (erfgoed Zwolle)

Input programma erfgoed

De onderstaande conclusies worden meegenomen in het te ontwikkelen Zwols Programma Erfgoed. De volgende conclusies zijn getrokken uit de resultaten van de algemene doelgroep:

- Met name gebouwd erfgoed leeft in de Zwolse samenleving;
- Er is een wens om meer focus op te leggen op het vertellen van de Zwolse verhalen. Met name het vertellen van deze verhalen aan de (klein)kinderen is met regelmaat benoemd;
- Het erfgoed doorgeven via verhalen, activiteiten en educatie op scholen kwam sterk naar voren bij vraag twee, deze middelen helpen om het draagvlak voor erfgoed te vergroten en om het erfgoed levend te houden;

- Erfgoed wordt vooral geassocieerd met (oudere gebouwen), waardering voor jonger erfgoed moet nog groeien;
- De term erfgoed is mogelijk nog onvoldoende bekend, men denkt voornamelijk aan gebouwd erfgoed en minder aan archeologie. Archeologie is moeilijk fysiek te duiden, met name de stadsmuur werd bij deze categorie vaak benoemd;
- Bij het groen en blauw erfgoed kwam het maritieme erfgoed met name naar voren. De inwoners van Zwolle waarderen de historische ambiance;
- De belangrijkste manieren om het Zwolse erfgoed te ontwikkelen zijn volgens de inwoners: subsidies, herbestemmen, restauraties of door gebouwen en gebieden aan te wijzen als monument;
- Bij nieuwe ontwikkelingen moet er rekening gehouden worden met historische waarden, nieuwbouw moet aansluiten bij het bestaande erfgoed;
- De Zwolse balletjes en het Zwolse dialect zijn volgens de Zwollenaren het Zwolse immateriële erfgoed, met name het Zwolse dialect mag niet verdwijnen;
- Afbeelding 11 geeft opvallende antwoorden weer die regelmatig zijn gegeven. Deze antwoorden zijn minder voor de hand liggend en tonen aan waar kansen liggen om in het Zwolse erfgoed op te focussen.

Afbeelding 11, overzicht wat valt ons op (erfgoed Zwolle)

4.1.2 **Studenten**

De resultaten die zijn voortgekomen uit de activiteiten die specifiek gericht waren op mbo- en hbo-studenten worden hier weergegeven. Deze doelgroep is apart gehouden van de algemene doelgroep, omdat de antwoorden soms afwijken. Deze informatie is daardoor waardevol om apart mee te nemen in de resultaten. De doelgroep studenten wordt bij het onderdeel 'input voor het programma erfgoed' weergegeven als één doelgroep. Dus de resultaten van de mbo- en hbo-studenten worden hier samengevoegd.

Tijdens de activiteiten is niet gevraagd naar de leeftijd en woonplaats van de studenten. De studenten hebben 30 briefkaarten ingevuld en daarnaast aan een Mentimeter deelgenomen. In de Mentimeter zijn de centrale vragen op een versimpelde manier opgenomen. Aan de Mentimeter namen 60 studenten deel. Deze doelgroep heeft in totaal 90 reacties gegeven. De studenten zijn tijdens de informatiemarkt van de hbo-bruisweek benaderd en konden hun mening geven tijdens een mbo-workshop.

Categorieën

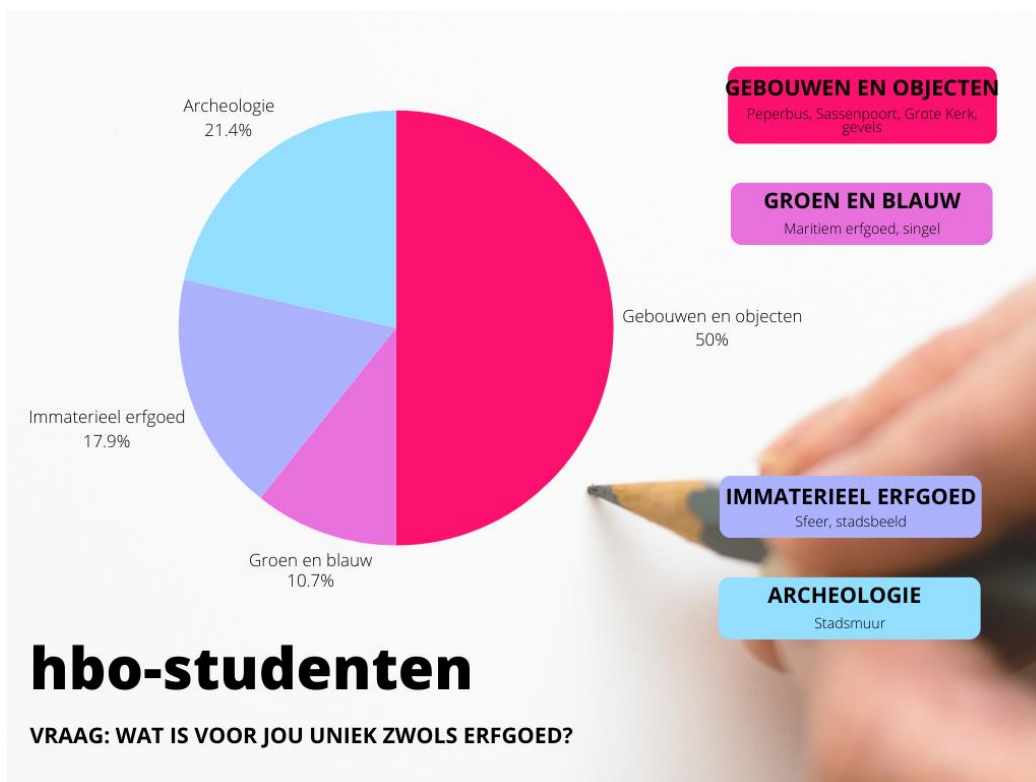
Na het categoriseren werd duidelijk dat de studenten op een andere manier naar het Zwolse erfgoed kijken. Zie afbeeldingen 12 en 13 voor de resultaten van de hbo-studenten en afbeeldingen 14, 15 en 16 voor de resultaten van de mbo-studenten. Afbeelding 15 laat de gegeven antwoorden van de mbo-studenten zien, deze antwoorden zijn dus niet gecategoriseerd.

Hbo-studenten

Op de vraag: 'wat is voor jou uniek Zwols erfgoed', werd het gebouwde erfgoed, oftewel gebouwen en objecten, het meest benoemd. Dit is in lijn met de algemene doelgroep. In totaal 50%, oftewel 15 antwoorden. Hierbij werden de Zwolse iconen (13 keer) en de Zwolse gevels (3 keer) het meest vermeld.

Wat opvalt is dat er meer antwoorden door de studenten zijn gegeven die in de categorieën archeologie en immaterieel erfgoed vallen dan in de groen en blauw erfgoed categorie. Met name de stadmuur (7 keer) is voor de hbo-studenten een belangrijk onderdeel van het Zwolse erfgoed. De stadsmuur valt onder de categorie archeologie. In totaal zijn er 7 antwoorden, 21.4%, met betrekking tot archeologie en vijf antwoorden, 17.9%, tot immaterieel erfgoed. Onder immaterieel erfgoed vallen alle tradities, ambachten en feesten die doorgegeven worden. Hierbij werd de knusheid van Zwolle (7 keer) voornamelijk benoemd.

Groen en blauw erfgoed bleef achter bij de hbo-studenten, in totaal 3 antwoorden, 10.7%, waarbij maritiem erfgoed één keer vermeld is. Zie voor een overzicht van alle gegeven antwoorden bijlage vier, 8.4: Resultaten onderzoek erfgoed vraag één en twee hbo-studenten.

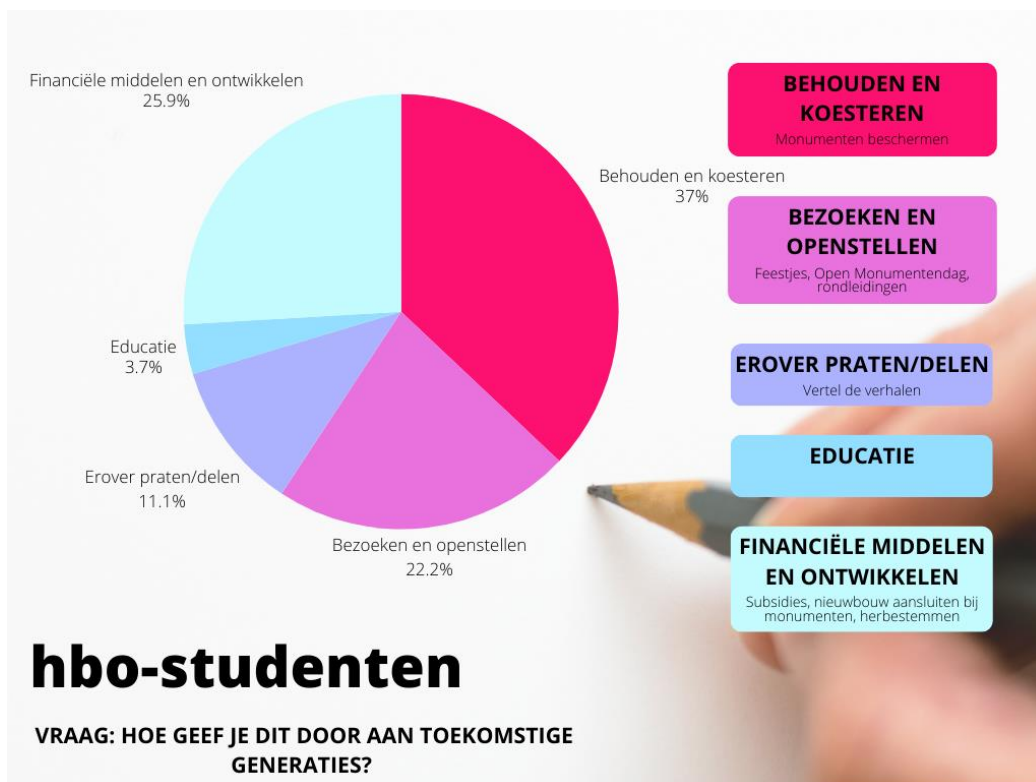

Afbeelding 12, hbo-studenten vraag één (erfgoed Zwolle)

Op de vraag: 'hoe geef je dit door aan toekomstige generaties', zijn met name antwoorden gegeven die passen in de categorieën in stand houden en delen. In totaal vielen 11 antwoorden, 37%, in de categorie delen. De categorie delen bestaat net als bij de algemene doelgroep uit: bezoeken en openstellen, erover praten/delen en educatie. Een paar voorbeelden van de antwoorden: "Gebruik de monumenten, geef er feestjes in", "Betrek studenten bij Open Monumentendag", en "Vertel de verhalen en behoud de sfeer".

Categorie in stand houden, oftewel behouden en koesteren, was in totaal 37% van de antwoorden. Van het geheel dus 11 antwoorden. Een paar voorbeelden: "Spreek huisbazen aan en onderhoud het pand goed", en "Behouden, anders ontstaat er een grote leegte".

In totaal vielen 8 antwoorden, 25.9%, in de laatste categorie: ontwikkelen. Oftewel financiële middelen en ontwikkelen. Een aantal voorbeelden van de gegeven antwoorden: "Meer groen in de binnenstad, maar vooral geen trams en flatgebouwen" en "Laat nieuwbouw aansluiten bij de monumenten".

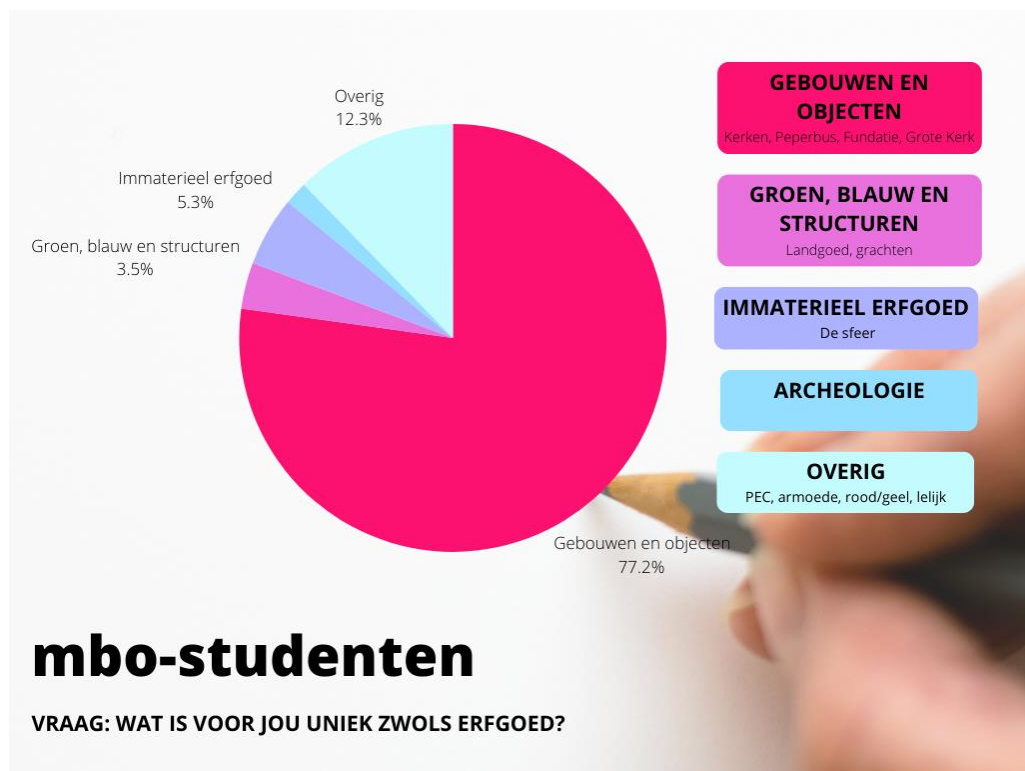

Afbeelding 13, antwoorden vraag twee hbo-studenten (erfgoed Zwolle)

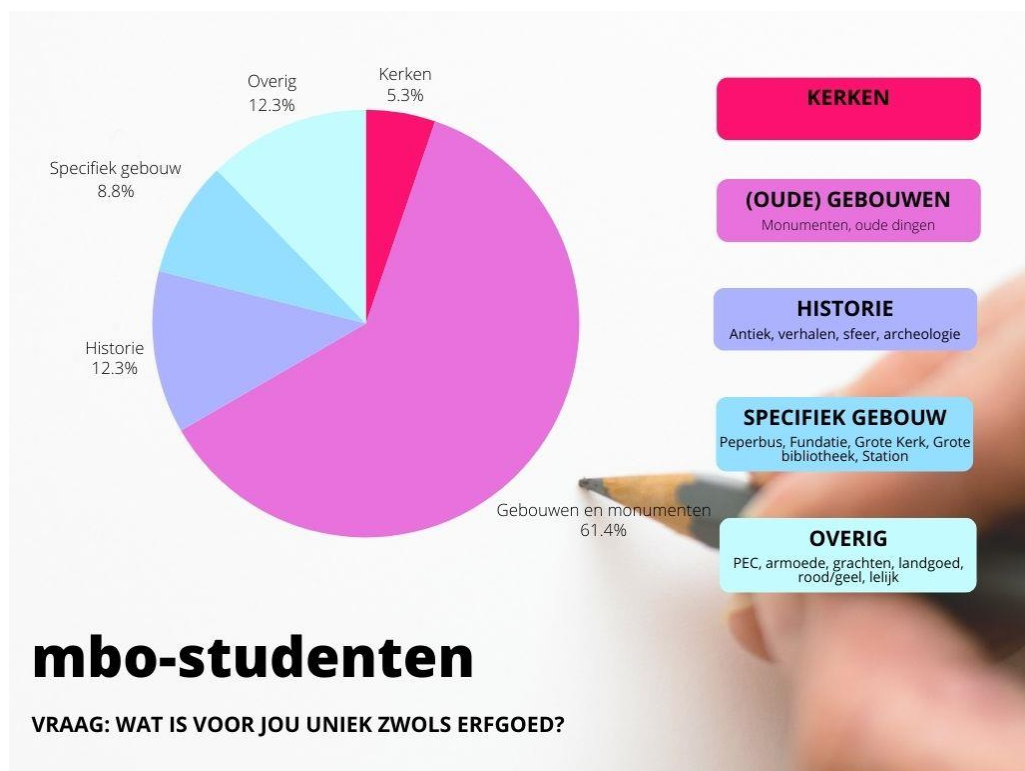
Mbo-studenten

De twee centrale vragen zijn gesteld via de tool Mentimeter. Hierdoor zijn de meeste antwoorden kort en wijken daarmee af van de algemene doelgroep, zie afbeelding 15. Op de vraag: 'wat is voor jou uniek Zwols erfgoed', is duidelijk dat wederom gebouwd erfgoed, oftewel gebouwen en objecten, het meest werd benoemd, in totaal 48 keer. Dit is in lijn met de algemene doelgroep en de hbo-studenten. In totaal zelfs 77.2% van de antwoorden. Specifieke Zwolse monumenten werden hierbij niet zozeer benoemd. De mbo-studenten omschreven het Zwolse erfgoed meer als: oude gebouwen, monumenten en geschiedenis. De Zwolse iconen werden vijf keer benoemd. Zie bijlage vijf, 8.5: Mentimeter mbo-bruisdag, voor een overzicht van de antwoorden.

De categorieën archeologie, immaterieel erfgoed en groen en blauw erfgoed vallen in vergelijking met het gebouwde erfgoed zo goed als weg. Samen vormen deze categorieën 10.5% van de antwoorden. Zie afbeelding 15 voor de gegeven antwoorden.

Afbeelding 14, mbo-studenten vraag één (erfgoed Zwolle)

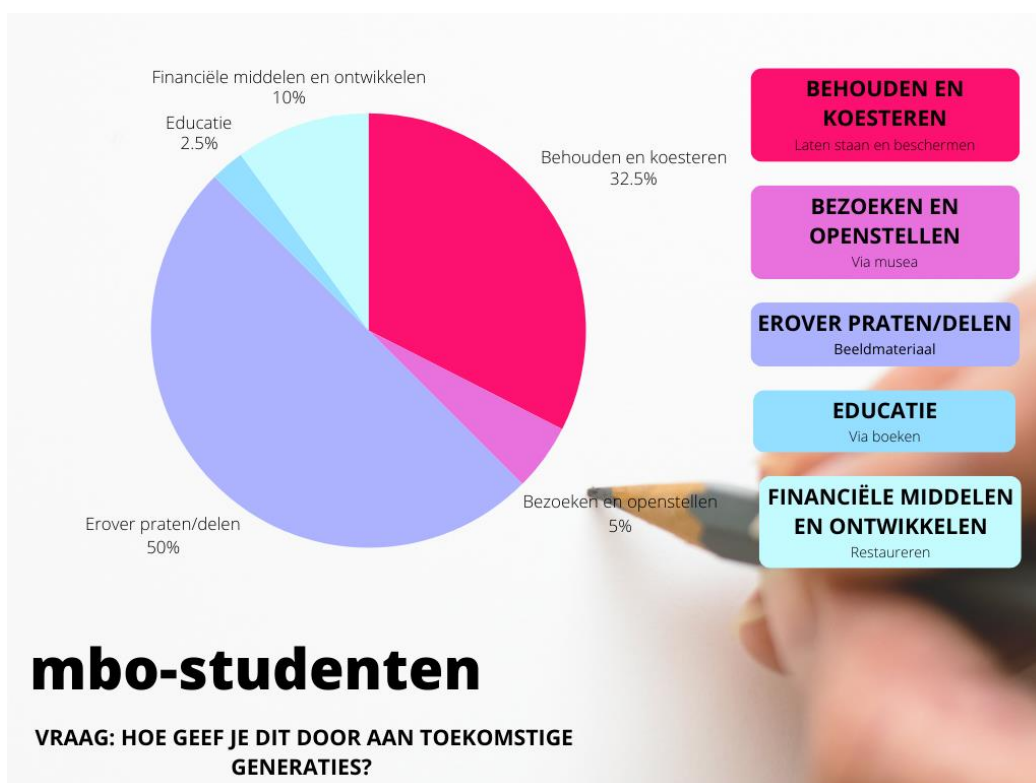
Afbeelding 15, mbo-studenten vraag één, niet gecategoriseerd (erfgoed Zwolle)

Op de laatste vraag: 'hoe geef je dit door aan toekomstige generaties', zijn 40 antwoorden gegeven. Ter vergelijking; op vraag één zijn 60 antwoorden gegeven.

Er zijn met name antwoorden gegeven die passen in de categorieën in stand houden en koesteren en delen. Dit is vergelijkbaar met de hbo-studenten. In totaal vielen 23 antwoorden, 57.5%, in de categorie delen. De categorie delen bestaat net als bij de algemene doelgroep uit: bezoeken en openstellen, erover praten/delen en educatie. Met name het erfgoed delen was een veel gegeven antwoord. Het erfgoed kan volgens de studenten het beste worden doorgegeven via beeldmateriaal en door het erfgoed op de plek zelf uit te leggen. Een voorbeeld van de antwoorden: "Leg de geschiedenis op de plek uit, waardoor je lokalen en toeristen op de hoogte houdt".

In de categorie: in stand houden, oftewel behouden en koesteren, vielen in totaal 13, 32.5%, antwoorden. Voorbeelden van de antwoorden zijn: "In stand houden", en "Zorg voor de gebouwen".

In totaal vielen vier antwoorden, 10%, in de laatste categorie: ontwikkelen. Oftewel financiële middelen en ontwikkelen. De antwoorden "Restaureren", en "Modernisatie" werden hierbij gegeven.

Afbeelding 16, mbo-studenten vraag twee (erfgoed Zwolle)

Input programma erfgoed

Voor de input worden de antwoorden van de mbo-studenten en de hbo-studenten samengevoegd. De onderstaande conclusies worden meegenomen in het te ontwikkelen Zwols Programma Erfgoed. De volgende conclusies zijn getrokken uit de resultaten van de studenten:

- Erfgoed wordt door de groep jonge studenten relatief breed gedragen;
- Erfgoed wordt vooral geassocieerd met oudere gebouwen, waardering voor jonger erfgoed moet nog groeien;
- Het Zwolse erfgoed delen en openstellen is volgens de studenten de manier om het erfgoed door te geven aan de toekomst en om het draagvlak voor erfgoed te vergroten. De mbo-studenten legden hierbij de focus op het delen via beeldmateriaal. De hbo-studenten legden de focus op het betrekken van jonge generaties bij de activiteiten;
- Het Zwolse erfgoed kan worden doorgegeven aan toekomstige generaties door het in stand te houden en door leegstand te voorkomen. Het onderhouden van het Zwolse erfgoed werd breed gedragen door de studenten;
- Net als bij de algemene doelgroep werd gebouwd erfgoed het meest genoemd;
- De term erfgoed is mogelijk nog onvoldoende bekend, men denkt voornamelijk aan gebouwd erfgoed. Er liggen bij deze doelgroep kansen om met name het groen en blauw erfgoed meer onder de aandacht te brengen;
- De hbo-studenten gaven antwoorden die voornamelijk in de categorieën archeologie en immaterieel erfgoed vielen. Meer dan de algemene doelgroep. Met name de stadsmuur en de sfeer en knusheid van de stad moet volgens hen behouden worden.

4.1.3

Stakeholders

Tijdens de avond is niet gevraagd naar de leeftijd en woonplaats. Dit is dus niet meegenomen bij het categoriseren. In totaal hebben 17 stakeholders een reactie gegeven op de twee centrale vragen. Daarnaast zijn er drie verdiepende vragen gesteld. Deze vragen zijn:

- Wat zijn bedreigingen voor het Zwolse erfgoed?
- Wat zijn kansen voor het Zwolse erfgoed?
- Wat moet er in het nieuwe programma erfgoed Zwolle komen?

Tijdens de erfgoedavond zijn de twee centrale vragen van het participatietraject gesteld. De antwoorden van de erfgoedavond worden daarom in de algemene categorieën gecategoriseerd. Daarnaast zijn er veel suggesties en opmerkingen gegeven tijdens de Mentimeter en de drie verdiepende vragen. De belangrijkste uitkomsten van de avond worden meegenomen in het Zwols Programma Erfgoed.

Categorieën

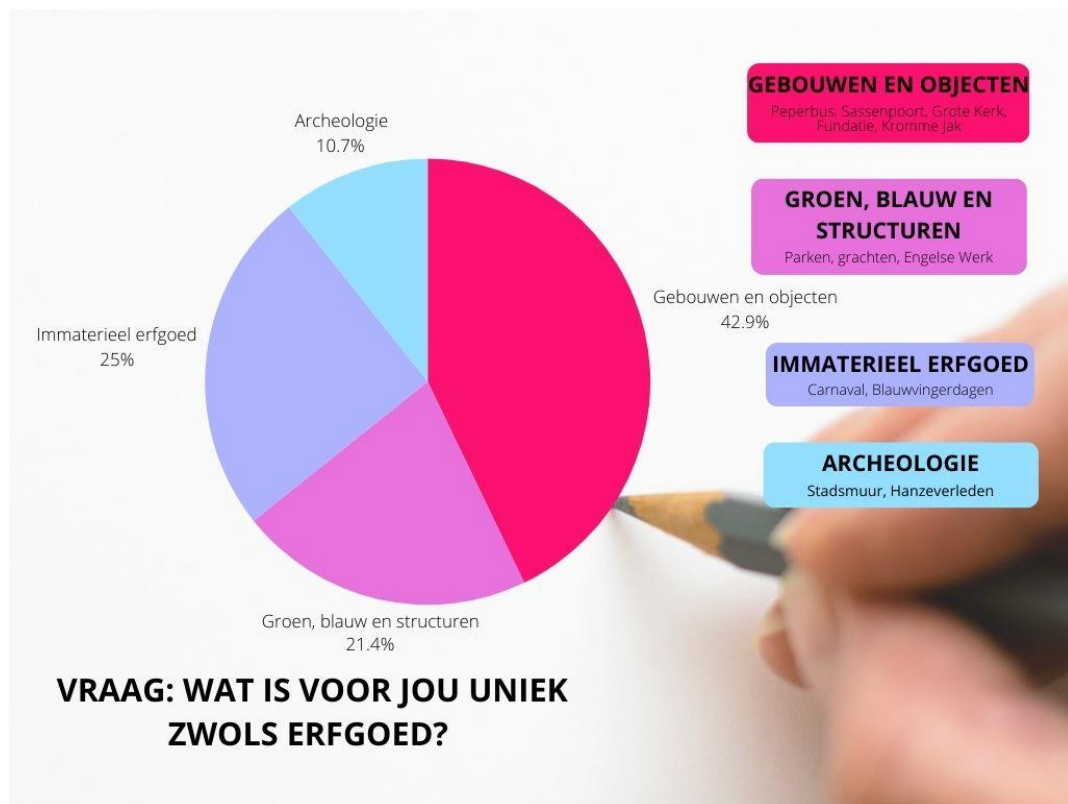
De erfgoedpartners hebben al aanzienlijke kennis van het Zwolse erfgoed. De antwoorden zijn vaak een stuk uitgebreider dan die van de algemene doelgroep. De Mentimeter van de erfgoedavond is te zien in bijlage zes, zie 8.6: Mentimeter erfgoedavond. Zie bijlage zeven, 8.7: Reacties erfgoedavond, voor de uitkomsten van de drie hier bovengenoemde vragen. Voor de resultaten worden alleen de twee centrale vragen van dit participatietraject onderzocht. Dit, om de resultaten in één lijn met de andere doelgroepen te houden. Zie afbeeldingen 17 en 18 voor de resultaten van de erfgoedavond. Bij vraag één was het mogelijk om meerdere antwoorden in te vullen. Zodoende zijn er 27 reacties meegenomen bij het categoriseren. Bij vraag twee zijn een aantal reacties uitgesplitst, er zijn daarom 24 reacties bij vraag twee meegenomen.

Op de vraag: 'wat is voor jou uniek Zwols erfgoed', is wederom gebouwd erfgoed, ofwel gebouwen en objecten, de meest gekozen categorie. In totaal hadden 42,9%, 11, antwoorden betrekking tot het gebouwde Zwolse erfgoed. Hierbij werden de Zwolse iconen zoals de Peperbus (3 keer), Sassenpoort (2 keer) en de Grote Kerk (3 keer) het meest benoemd.

Wat opvalt is dat deze doelgroep het immateriële erfgoed aanzienlijk waardeert. In totaal vielen 25%, oftewel 7, antwoorden in deze categorie. Hierbij werden Zwolse dagen zoals Carnaval (2 keer) en het vertellen van de verhalen/geschiedenis (3 keer) genoemd.

In totaal vielen 3 antwoorden, 10.7%, in de categorie archeologie. De stadsmuur (1 keer) en het Hanzeverleden (2 keer) werden genoemd.

Het groen en blauw erfgoed is ook goed vertegenwoordigd. In totaal vielen 21.4%, oftewel 6, antwoorden in deze categorie. Parken en grachten (4 keer), het Engelse Werk (1 keer) en de singel (1 keer) werden hierbij genoemd.

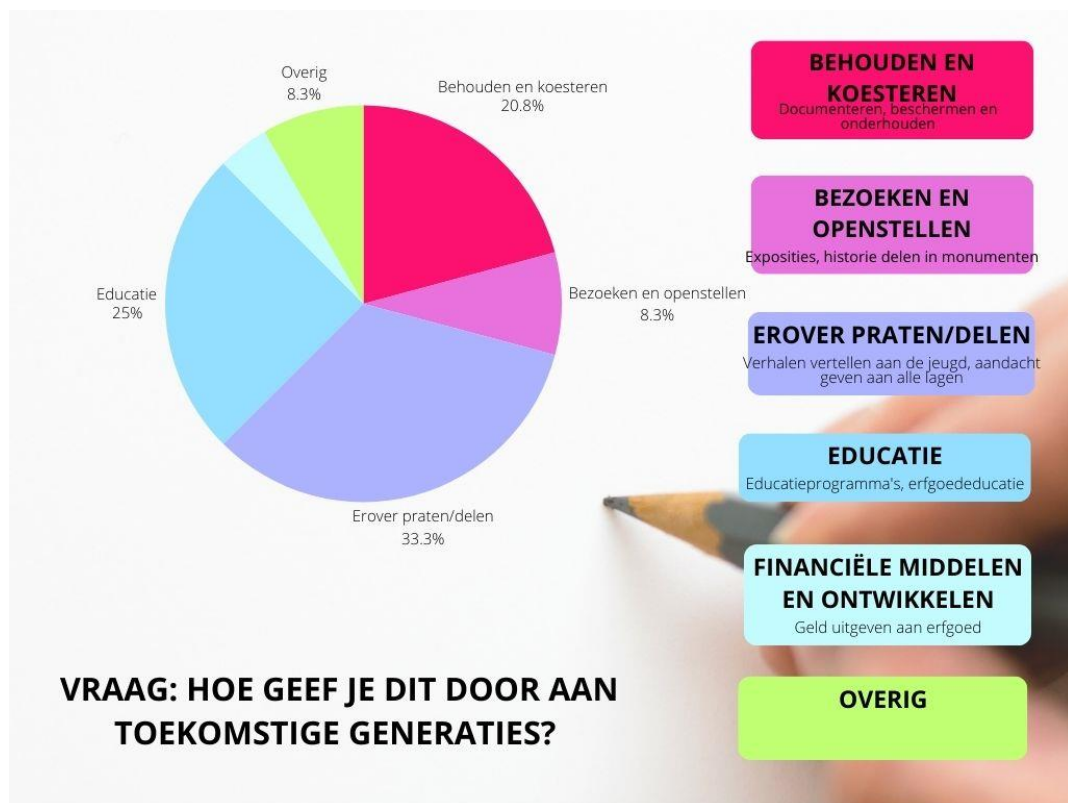
Afbeelding 17, stakeholders vraag één (erfgoed Zwolle)

Op de vraag: 'hoe geef je dit door aan toekomstige generaties', zijn diverse antwoorden gegeven. In totaal vielen slechts 4.2% van de antwoorden in de categorie ontwikkelen. Ofwel financiële middelen en ontwikkelen.

Categorie in stand houden, oftewel behouden en koesteren, was in totaal 20.8% van de antwoorden. De categorie delen bestaat uit: bezoeken en openstellen, erover praten/delen en educatie. In totaal vielen 66.6% van de antwoorden in de categorie delen.

Opvallend genoeg viel maar één antwoord in de categorie ontwikkelen, vijf antwoorden vielen in de categorie behouden en koesteren en maar liefst 16 antwoorden in de categorie delen.

Een paar voorbeelden van de antwoorden die in de categorie delen vielen: "Verhalen blijven vertellen. Grimm wordt ook nog steeds gelezen, de Ilias nog steeds opgevoerd, etc.", "De verhalen op een voor jong en oud aansprekende manier blijven vertellen", en "Educatieprogramma's, moderne technieken inzetten om het verhaal te vertellen, blijven vertellen over het belang".

Afbeelding 18, stakeholders vraag twee (erfgoed Zwolle)

Input programma erfgoed

De onderstaande conclusies zijn gehaald uit de twee centrale vragen en de drie vragen die specifiek aan deze doelgroep zijn gesteld. De conclusies worden meegenomen in het te ontwikkelen Zwols Programma Erfgoed. De volgende conclusies zijn getrokken uit de resultaten van de stakeholders:

- De uitvoering van basistaken voor gebouwd erfgoed wordt als solide beschouwd;
- De erfgoedpartners leggen nadruk op het belang van jonger erfgoed. Belangrijke objecten en gebouwen uit bijvoorbeeld de Wederopbouw moeten beschermd worden;
- De erfgoedpartners zien veel kansen voor een betere profilering van Zwolle en haar erfgoed door het delen van de erfgoedverhalen van Zwolle. Verdieping en een hedendaagse vorm, naast bestaande vormen, zijn daarbij regelmatig benoemd;
- Erfgoed kan sterker geïntegreerd worden in de stadsmarketing, er liggen kansen om nauwer samen te werken met andere culturele partners, bijvoorbeeld in het kader van 800 jaar stadsrechten;
- De volgende onderwerpen zijn vanuit de erfgoedpartners tevens benoemd voor in het nieuwe programma erfgoed: industrieel erfgoed, herbestedingen en educatie;
- De erfgoedpartners hechten belang aan het immateriële erfgoed. Met name het vertellen van het verhaal van Zwolle en dagen als Carnaval en Blauwvinger worden als belangrijk gezien;

- Ook deze doelgroep hecht waarde aan gebouwd erfgoed, hoewel archeologisch onderzoek als vanzelfsprekend wordt ervaren;
- Met name de Zwolse grachten werden regelmatig genoemd. Het blauwe erfgoed is daarmee voor deze doelgroep een belangrijk onderdeel van het Zwolse erfgoed;
- Er liggen kansen om het Zwolse erfgoed door te geven aan toekomstige generaties door het vertellen van de verhalen en door het inzetten op erfgoededucatie. De categorie delen was bij deze doelgroep veruit het grootst. Duidelijk is dat de erfgoedpartners de focus leggen op het vertellen van de verhalen met als doel het draagvlak voor erfgoed vergoten en het erfgoed levend houden;
- Met name geldtekort, het 'stoffige' imago, klimaatverandering en het gebrek aan vakmensen zijn belangrijke termen die een bedreiging kunnen vormen voor het Zwolse erfgoed;
- Opvallend is dat de categorie ontwikkelen achterblijft bij vraag twee. Dit, in tegenstelling tot de algemene doelgroep waar ook nadruk lag op subsidies en het aansluiten van nieuwbouw bij bestaand erfgoed.

5 Conclusie participatietraject en leerpunten

5.1 Respons per onderdeel

Er zijn diverse acties ondernomen om de verschillende doelgroepen te bereiken. Zwollenaren hebben de mogelijkheid gekregen om op verschillende manieren hun wens voor het Zwolse erfgoed door te geven. De ondernomen acties worden hieronder nogmaals kort beschreven. Het doel van de actie, het resultaat en de leerpunten worden per actie uitgelicht. De twee centrale vragen van dit participatietraject waren leidend in de acties.

	Briefkaartactie	Digitale middelen	Vrijdag- en zaterdagmarkt	Mbo-bruisdag	Hbo-informatiemarkt	Erfgoedavond
Respons per actie	33	85	143	60	30	17

Tabel één, overzicht van de respons per actie.

5.1.1 Briefkaart

De briefkaart had als voornaamste doel: zo veel mogelijk inwoners bereiken. Op 15 mei 2024 is de briefkaartactie, zie afbeelding 1 en 2, van start gegaan. In totaal werden 14.000 briefkaarten via de Swollenaer verspreid. Ook is er een advertentie geplaatst om de briefkaart extra onder de aandacht te brengen en is de kaart op diverse locaties neergelegd. In totaal zijn er 33 kaarten ingevuld naar team erfgoed teruggestuurd. De conclusie kan getrokken worden dat dit middel een zeer laag responspercentage opleverde.

In het begin van het proces ging met name de focus uit naar het zoveel mogelijk verspreiden van de kaarten. Nadat de briefkaartactie, met verspreiding via de Swollenaer, van start ging bleek dit al snel niet het juiste middel. Het responspercentage was erg laag. De strategie verschoof daarom van zo veel mogelijk inwoners bereiken naar zo dicht mogelijk in contact komen met de inwoners van Zwolle.

5.1.2 Digitaal

De inwoners van Zwolle hadden de mogelijkheid om de vragen online in te vullen. Online hebben 85 inwoners een reactie gegeven. De QR-code om naar de online vragenlijst te gaan was zichtbaar op de fysieke kaart en is geplaatst in de advertentie. Via de sociale media is het beantwoorden van de vragen via de online-enquête extra benoemd.

Dit medium was voor team erfgoed belangrijk, maar niet een actie waar veel tijd naar uitging. Een respons van 85 is gezien de moeite die in deze actie is gegaan een prima responspercentage.

5.1.3 **Vrijdag- en zaterdagmarkt**

Met een erfgoedkraam aansluiten op de vrijdag- en zaterdagmarkt had als doel om de inwoners van Zwolle kennis te laten maken met het Zwolse erfgoed en echt met hun het gesprek aan te gaan. Om zo erachter te komen of ze het Zwolse erfgoed kennen en wat voor hen het meest van belang is. In totaal zijn er 143 kaarten ingevuld bij de erfgoedkraam. Daarnaast zijn deze antwoorden vaak uitgebreid en hebben de mensen die team erfgoed sprak een beter beeld gekregen van het diverse Zwolse erfgoed. In vergelijking met de briefkaartactie een zeer geslaagd medium. Wat met name opvalt is dat de mooiste gesprekken ontstonden op de vrijdagmarkt. Veel Zwollenaren waren op die dag op de markt aanwezig en hadden vaak een mooi verhaal of sterke voorkeur bij de vraag 'Wat is uniek Zwols erfgoed?'. Voor dit participatietraject is deze actie het meest effectief geweest voor het bereiken van een steekproef van de Zwolse inwoners.

5.1.4 **Mbo-bruisdag**

Dankzij de presentatie en workshop hebben de leerlingen en docenten een beter beeld gekregen van het Zwolse erfgoed. Tijdens de workshop werkten de leerlingen ijverig samen om de juiste antwoorden te vinden. De Mentimeter-enquête geeft een goed beeld van de meningen van de groep mbo-leerlingen. De enquête bestond uit quizvragen en open en meerkeuzevragen over erfgoed.

Door deze doelgroep gericht te benaderen deden de leerlingen actief mee en ontstond er een beeld van hoe deze groep tegen het Zwolse erfgoed aankijkt. Ook de docenten van de studenten waren zeer enthousiast. Met ruim 60 antwoorden op de eerste vraag en 40 op de tweede vraag was dit een zeer geslaagde activiteit. Ook zijn er connecties gemaakt waardoor de studenten in de toekomst vaker bij het Zwolse erfgoed betrokken zullen worden.

5.1.5 **Hbo-informatiemarkt**

Tijdens de informatiemarkt is actief het gesprek aangegaan met de eerstejaarsstudenten. Door met de erfgoedkraam aanwezig te zijn bij de informatiemarkt hebben de hbo-leerlingen een, beter, beeld gekregen van het Zwolse erfgoed. Ook werd duidelijk door verschillende elementen van het Zwolse erfgoed te benoemen dat de omvang van wat allemaal onder het Zwolse erfgoed valt niet bekend was bij de studenten.

Door deze doelgroep specifiek en actief te benaderen middels vragen en een prijsvraag stonden de studenten open voor een gesprek. Per groep van tussen de vijf en tien studenten werd één briefkaart ingevuld. In totaal zijn er 30 briefkaarten ingevuld, maar het aantal gesproken studenten ligt dus hoger. Hoewel de activiteit voor dit traject van toegevoegde waarde was, is het niet waarschijnlijk dat in de toekomst deze activiteit herhaald zal worden. Om nog dichterbij de studenten te komen is het beter om aan te sluiten bij de open dagen van Windesheim of een gastcollege te geven zoals bij de mbo-studenten.

5.1.6 Erfgoedavond

De erfgoedavond werd georganiseerd om met de erfgoedpartners in gesprek te gaan over het Zwols Programma Erfgoed en welke onderwerpen voor hen van belang zijn.

De volgende drie vragen stonden deze avond centraal:

- Wat zijn bedreigingen voor het Zwolse erfgoed?
- Wat zijn kansen voor het Zwolse erfgoed?
- Wat moet er in het nieuwe programma erfgoed Zwolle komen?

Bij deze doelgroep was het niet nodig om het Zwolse erfgoed uit te leggen maar kon meteen de diepte in worden gegaan. Tijdens de avond is er waardevolle input geleverd door de erfgoedpartners. Deze input wordt meegenomen voor het nieuwe beleid. Met name de input die voorkwam uit de drie vragen was zeer waardevol. Er waren 13 erfgoedorganisaties aanwezig, in totaal 21 aanwezigen, van de 25 uitgenodigde organisaties. Door het organiseren van een avond voor een selectief gezelschap werd het belang van het Zwolse erfgoed vanuit verschillende invalshoeken bekeken en was er ook de mogelijkheid om in kleine groepen het Zwolse erfgoed te waarderen. Een effectief middel voor het verzamelen van input van deze doelgroep.

6 Conclusie input Zwols Programma Erfgoed

De conclusies per doelgroep zijn beschreven in het onderdeel resultaten. De wensen voor het Zwolse erfgoed van de algemene doelgroep, studenten en stakeholders worden hier weergegeven. De doelgroepen hebben veel overeenkomsten, maar met name de verschillen zijn interessant. Hieronder volgt een overzicht van de grootste overeenkomsten en een overzicht van de verschillen. De conclusies worden meegenomen in het te ontwikkelen Zwols Programma Erfgoed.

6.1 Overeenkomsten

De conclusies van de doelgroepen die met elkaar overeenkomen zijn:

- Met name gebouwd erfgoed kwam in het participatieproces vanuit de Zwolse samenleving naar voren;
- Erfgoed wordt relatief breed gedragen;
- Erfgoed wordt door de algemene doelgroep en de studenten vooral geassocieerd met oudere gebouwen, waardering voor jonger erfgoed moet nog groeien;
- De categorie delen is bij elke doelgroep het grootst, bij de hbo-studenten is dit een gedeelde eerste plek. Dit toont aan dat het Zwolse erfgoed volgens de inwoners van Zwolle doorgegeven kan worden door middel van educatie, de verhalen vertellen en het erfgoed openstellen;
- De term erfgoed is mogelijk nog onvoldoende bekend, men denkt voornamelijk aan gebouwd erfgoed en minder aan archeologie. Archeologie is moeilijk fysiek te duiden, met name de stadsmuur werd bij deze categorie vaak benoemd;
- Bij het groen en blauw erfgoed kwam het maritieme erfgoed met name naar voren bij de algemene doelgroep en de stakeholders. De inwoners van Zwolle waarderen de historische ambiance;
- Het in stand houden van het Zwolse erfgoed wordt relatief breed gedragen. Het erfgoed kan volgens de inwoners worden doorgegeven aan toekomstige generaties door leegstand te voorkomen, subsidies, herbestedingen en door gebouwen en gebieden aan te wijzen als monument.

6.2 Verschillen

De grootste verschillen van de uitkomsten:

- Het delen van het Zwolse erfgoed is volgens alle doelgroepen de manier om het erfgoed door te geven aan de toekomstige generaties. De studenten focussen zich echter niet, zoals de andere doelgroepen, op het vertellen van de verhalen. De mbo-studenten legden met name de focus op het delen via beeldmateriaal. De hbo-studenten legden de focus op het betrekken van jonge generaties bij de activiteiten;
- De erfgoedpartners legden de nadruk op het belang van jonger erfgoed. Belangrijke objecten en gebouwen uit bijvoorbeeld de Wederopbouw moeten beschermd worden, dit wijkt af van de uitkomsten van de andere doelgroepen;
- Bij de studenten blijft met name het groene en blauwe erfgoed achter. Dit in tegenstelling tot de andere doelgroepen waar met name het maritieme erfgoed benoemd werd;

- De hbo-studenten hechten veel waarde aan archeologie en immaterieel erfgoed. Met name de categorie archeologie is hier opvallend, deze is bij de hbo-studenten aanzienlijk groter dan bij de andere doelgroepen. Aansluitend hierop is de stadsmuur als onderdeel van de categorie archeologie bij de hbo-studenten het meest benoemd;
- De categorie ontwikkelen blijft achter bij de stakeholders. Dit, in tegenstelling tot de algemene doelgroep waar ook nadruk lag op subsidies en het aansluiten van nieuwbouw bij bestaand erfgoed;
- De onderwerpen: samenwerking met culturele partners, herbestemmen, industrieel erfgoed zijn voor de stakeholders van belang om mee rekening te houden bij het nieuwe beleid. Deze specifieke onderwerpen worden minder genoemd door de andere doelgroepen;
- Met name geldtekort, het 'stoffige' imago, klimaatverandering en het gebrek aan vakmensen zijn belangrijke termen die een bedreiging kunnen vormen voor het Zwolse erfgoed volgens de stakeholders. Ook deze onderwerpen worden minder genoemd door de andere doelgroepen.

6.3

Conclusie

Alle 368 wensen voor het Zwolse erfgoed die zijn binnengekomen via de diverse middelen zijn categoriseert en hieruit zijn de bovenstaande conclusies getrokken.

Hiermee is er inzicht gekregen in wat er in de Zwolse samenleving speelt als het gaat om erfgoed en wat de wensen zijn voor de toekomst.

Duidelijk is dat er zowel veel overeenkomsten als verschillen zijn tussen de doelgroepen. Met name de stakeholders wijken af van de andere doelgroepen als het gaat om onderwerpen waar rekening mee gehouden moet worden, het ontwikkelen van het Zwolse erfgoed en het jonge erfgoed. Dat zij een andere kijk hebben op het Zwolse erfgoed is gezien hun achtergrond niet geheel onverwachts.

Bij de studenten liggen er kansen om het groene en blauwe erfgoed onder de aandacht te brengen. Bij de algemene doelgroep ligt hier voor archeologie een mooie kans en bij de stakeholders kan met name het belang van het ontwikkelen van het Zwolse erfgoed onder de aandacht worden gebracht.

Tussen de studenten, algemene doelgroep en stakeholders zijn veel overeenkomsten als het gaat om het gebouwde erfgoed, het draagvlak voor erfgoed en het erfgoed doorgeven aan de toekomstige generaties door het te delen.

Naast het inzicht in het belang van erfgoed is de conclusie dat de thema's in stand houden, delen en ontwikkelen vanuit het participatietraject belangrijke input is voor het nieuwe Zwols Programma Erfgoed.

6.4 Vervolgstappen

De input vanuit het participatieproces wordt betrokken in het op te stellen Zwols Programma Erfgoed. De uitkomsten van dit participatietraject worden op diverse manieren gecommuniceerd naar de inwoners. Om de diverse antwoorden zo eenvoudig mogelijk terug te koppelen is een infographic ontworpen, zie afbeelding 19. Deze infographic samen met de grafieken, met name die van afbeelding 10, tonen de uitkomsten van dit participatietraject. Deze infographic wordt ingezet om de Zwollenaren te informeren via sociale media en de website van Zwolle.nl.

Het Zwols Programma Erfgoed wordt na vaststelling op diverse manieren gecommuniceerd naar de inwoners. Om het beleid helder maar duidelijk te communiceren naar de Zwolse inwoners wordt er een korte video ontwikkeld.

WAT IS UNIEK ZWOLS ERFGOED?

*Disclaimer: er zijn veel diverse antwoorden gegeven. Hieronder een aantal voorbeelden van de meest gegeven of in het oog springende antwoorden.

GEBOUWD ERFGOED

Sassenpoort

Peperbus

Grote Kerk

De Passiebloem

Provinciehuis

Watertoren

Historische gebouwen vertellen ons veel over het dagelijkse leven en de geschiedenis van Zwolle. Het Zwolse gebouwde erfgoed varieert van laat-middeleeuwse gebouwen tot moderne architectuur.

GROEN EN BLAUW ERFGOED

Het Engelse Werk

Maritiem erfgoed

Park Eekhout

De historische cultuurlandschappen, waterlopen en groen vormen een essentieel deel van ons erfgoed. Ze zorgen voor verbinding tussen natuur, stad en mensen.

IMMATERIEEL ERFGOED

Zwolse balletjes

Zwolle heeft veel unieke tradities, ambachten en feesten, zoals de Zwolse balletjes die van generatie op generatie zijn doorgegeven.

ARCHEOLOGIE

'Woodhenge'

Archeologie brengt de verborgen geschiedenis naar boven. Tijdens een opgraving vinden archeologen regelmatig bodemvondsten met een bijzonder verhaal, zoals 'Woodhenge' van Zwolle.

HOE GEVEN WE DIT DOOR AAN TOEKOMSTIGE GENERATIES?

In stand houden ❤️
"We moeten ons erfgoed koesteren, zorgen voor goed onderhoud en aantasting voorkomen."

Delen ❤️
"Geef de erfgoedverhalen van Zwolle door. Laat iedereen erover te vertellen en door het erfgoed te laten zien."

Zwolle

Ontwikkelen ❤️
"Zorg ervoor dat monumenten niet leeg komen te staan, maar geef ze een nieuwe, publieke, functie en laat nieuwe ontwikkelingen en historische gebouwen beter bij elkaar passen."

Afbeelding 19, wat geven we terug (erfgoed Zwolle)

7 Literatuurlijst

Gemeente Breda, n.d., *Grondstof voor de toekomst – Programma erfgoed 2019-2025*, Breda.

Gemeente Tholen en Erfgoed Zeeland, 2021, *Erfgoedvisie – Trots op Tholen*, Tholen.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2022. *Uitvoeringsagenda Faro Deel 1 - Onderweg naar Faro*, Amersfoort.

7.1

Website

Onze kranten. (n.d.). Brug Media. Geraadpleegd op 02-02-24, van <https://brugmedia.nl/onze-kranten/>

Buro Ruis. (n.d.). Buro Ruis. Geraadpleegd op 04-02-24, van <https://www.buroruis.nl/>

Bruisweken 2024. (n.d.). Buro Bruisweken. Geraadpleegd op 06-02-24, van <https://www.bruisweken.nl/bruisweken/hbo>

Bruisdag 2024. (n.d.). Buro Bruisweken. Geraadpleegd op 06-02-24, van <https://www.bruisweken.nl/bruisweken/mbo>

8 Bijlage

8.1 Genodigden erfgoedavond

Georganiseerd door Marinda Lam en Henry Kranenburg van team erfgoed.

Aanwezig

Peter Kamphuis en Vanessa Knaapen en Peter Goudswaard (Vrienden van Stadskern Zwolle)

Coby Zandbergen en Leon Starke (Academiehuis Grote Kerk Zwolle)

Adriaan Velsink (Erfgoedvereniging Heemschut)

Alida Hilberdink (MarketingOost)

Vincent Robijn (Collectie Overijssel)

Gerwin Port en William Bakker (Salverda)

Martin van de Linde (Overijssel Academie)

Marcel Overbeek (Zwolse Historische Vereniging)

Martijn Beuwer (van Wijnen)

Cory Gillissen en een vrijwilliger (Sassenpoort)

Jacob Donze (Stichting Buurtmuseum Kamperpoort)

Anna Bouwman (ANNO Stadsmuseum Zwolle)

Vanuit team erfgoed aanwezig in de zaal: Michael Klomp en Iwan van Berkel

Afwezig

Leo Dubbelaar (Cuypersgenootschap)

Hilde van Werven (HMO)

Roel van 't oever (Berkum)

P.F. Ten Doeschate (Stichting Emmanuelshuizen / Stichting Vrienden van de Basiliek)

Ruben Klinkenberg (19atelier)

Geen reactie

Thom Lijster (Hanzebouw)

Marie Louise van der Sande (Stichting het Vrouwenhuis Zwolle)

Bertrand Maas (Van der Velde in de Broeren)

Albert Vissinga (Het Oversticht)

Arno Boon (BOEi)

Rene van der Have (Historische Vereniging Windesheim, Harculo)

Coen Bongers (Vereniging Plaatselijk Belang Wijthmen e.o)

Henk Tuinman (Spoolde)

8.2

Resultaten onderzoek erfgoed vraag één, algemene doelgroep

Gebouwen en objecten (Monumenten/VVV-bankjes/scheepskranen)			
<i>aantal</i>	<i>Na de Tweede Wereldoorlog (nieuw)</i>	<i>aantal</i>	<i>Voor de Tweede Wereldoorlog (oud)</i>
3	(Voormalig) IJssel centrale	33	Peperbus/Onze Lievevrouwekerk
2	Wijk AA-landen	31	Sassenpoort
2	Oude PEC Zwolle stadion	24	Grote Kerk
	Oorlogsmonumenten	21	Binnenstad
	Provinciehuis	14	Dominicanen kerk- en klooster
	Isala gebouw	9	Openluchtbad
	Kerk de Hoeksteen	7	Molen de Passiebloem
	Unieke winkeltjes	7	Historische gebouwen algemeen
	Kantoorgebouw AA-landen (dobbe 72)	5	Watertoren
	Museum ANNO	5	Alle 'oude' kerken
	De zaagtand woningen aan de Ten Oeverstraat	5	De gevels/gevelstenen
	Jaren 70 uitbouw van cortenstaal bij de Stadkamer	5	Steegjes/straten binnenstad
	Passerelle (in aanbouw)	4	Museum de Fundatie
	Opbouw Fundatie	4	Synagoge
	Kleuren terugbrengen door kleurhistorisch onderzoek	4	Statenzaal
	Geschilderde muurreclame in Kamperstraat	4	Assendorp
	Muurschilderingen	3	De gebouwen uit Hanze tijd en Moderne devotie
	De kraan in het 'Leenman werf' gebied terugbrengen, de huidige kraan van de werf een prominente plek geven op het kraanbolwerk	3	Drostenhuis
		3	Wipstrikkerallee

		2	Stationsgebouw
		2	Vrouwenhuis
		2	Oude PEC Zwolle stadion
		2	Thorbeckegracht met huizen
		2	Broerenkerk
		2	Karel V Huis
		2	Latijnse school/Johan Cele
		2	Eigenhaardstraat
		2	Windesheimer molen
			Marechausseekazerne
			Groot Wezenland en herenhuizen
			Brugwachtershuisje
			Bethlehemkerk
			Cornelishoutmanstraat
			Posthuis Diezerstraat
			Spinhuis
			Kamperpoort museum
			Celekwartier
			De Wheeme en de Praubstraat
			Eekwal
			Kamperpoort
			Gebeeldhouwde paarden Meppelerstraatweg
			Oude uitgaansgelegenheid (Voorstraat)
			Walstraat 10
			Hopmanshuis
			Pompen
			Veerallee
			Goudsteeg; Huis met de Hoofden
			Diezerstraat
			Rozenstraat
			Vondelkade
			Philosofenallee
			Schnitgerorgel in de Grote kerk
			Stenen bankje op o.m van Royensingel
			Stationswijk
			Deventerstraatweg
			Tuindorp bij zwembad openlucht
			Oliefabriek Reinders
			Gouvernementshuis Hotel van Geijtenbeek

			Restaurant de Handschoen
			Assendorperstraat
			Plantagekerk
			Bunkers agnietenberg
			De Refter (Bethlehemskerkplein)
			Geboortehuis Thorbecke

Groen (landschap/parken), blauw (water), structuren (wegen/dijken)		
<i>Na de Tweede Wereldoorlog (nieuw)</i>	<i>aantal</i>	<i>Voor de Tweede Wereldoorlog (oud)</i>
Holtenbroekerdijk	14	Havens en grachten, de historische binnenvaartschepen die zich nog in de Zwolse grachten bevinden
Verdedigingswerken IJssel (Hattem) IJssel linie	6	Het Engelse Werk
Speeltuin het Noorden	3	Singel
Speelkasteel Stadshagen	3	Katerveersluizen
	3	Park Eekhout
	3	IJssel brug
	2	Agnietenbos
	2	Zandhovebos
	2	Begraafplaats Kranenburg
	1	Westerveldse bos
	1	Groen en natuur verbonden aan de IJssel
	1	Het ophaalbrugje in Spoolde
	1	Menistenbrug
	1	Bruggen algemeen
	1	Celeplein
	1	Vechtlusterbos
	1	Groen in de binnenstad
	1	Weezenlandenpark
	1	Ter Pelwijkpark
	1	Kerkbrugje
	1	Oude bomen

	1	Willemsvaart
--	---	--------------

Archeologie		
<i>Na de Tweede Wereldoorlog (nieuw)</i>	<i>aan tal</i>	<i>Voor de Tweede Wereldoorlog (oud)</i>
	14	Stadsmuur
	2	De middeleeuwse muur met een fresco van een wildeman in de keuken van het pand, Ossenmarkt 26
		Plakkaat op zijkant Dominicanenklooster 'de barmhartige Samaritaan'
		Woodhenge in Ittersummerbroek
		Het zou mooi zijn als delen van Zwolle weer zichtbaar wordt. Zoals delen van rivier de Aa die te vinden was waar nu de Melkmarkt is en waar nog restanten van te vinden zijn onder het wegdek. Als delen daarvan weer zichtbaar worden brengt dit weer een stukje geschiedenis naar boven wat aan huidige en volgende generaties laat zien hoe de stad er in het verleden heeft uitgezien.

Immaterieel en roerend erfgoed (tradities, carnaval)			
<i>aantal</i>	<i>Na de Tweede Wereldoorlog (nieuw)</i>	<i>aantal</i>	<i>Voor de Tweede Wereldoorlog (oud)</i>
2	Blauwvingerdagen	7	Zwols dialect
	Fiets 'Rondje Zwolle'.	6	Zwolse balletjes/Zwolse balletjeshuis
	Jaarmarkt Assendorp	6	Geschiedenis Zwolle
	Verdwenen objecten en gebouwen'.	5	Knusheid/sfeer
	Inclusieve cultuur (voor mensen met beperking)	3	Markt binnenstad
		2	Carnaval(soptocht)

		1	Zwolse volkslied
		1	Cultuur qua muziek, onderwijs, openbaarheid en toegankelijkheid van kunst en cultuur
		1	Soepbus
		1	Koesteren van de stad
		1	De Doopsgezinde Gemeente in de Wolweverstraat.
		1	Gebruiken en tradities algemeen
		1	Horeca
		1	Zwolse mentaliteit
		1	Zwolse gerechten
		1	Term 'Blauwvingers'

8.3 Resultaten onderzoek erfgoed vraag twee, algemene doelgroep

Vraag: Hoe gaaf je dit door aan toekomstige generaties?

Top 8 antwoorden:

Door het erfgoed te onderhouden	43x
Door erover te vertellen	41x
Voorlichting (bijv. op scholen of aan bezoekers)	32x
Door het te bezoeken/laten zien	28x
Door subsidies/financiële mogelijkheden	18x

Antwoorden

	Door erover te vertellen	Door het erfgoed te onderhouden	Door het te bezoeken/laten zien	Toegankelijk maken/openstellen	Voorlichting (bijv. op scholen of aan bezoekers)	Door subsidies/financiële mogelijkheden	Via gemeente/het rijk	Hergebruiken van oude panden	Functie behouden/omzetten	Nieuwbouw wa zigoud laten aanbouwen	Overig
Overtellen van de roedelobron en hoe te het ontstaan											
Door erover te vertellen, hoe zijn de panden ontstaan, de geschiedenis	1										
Door geen nieuwbouw er tussen te plaatsen zoals dat											1
gaten hult op de Melkmarkt naast het Overloos museum		1									
Niks te mond rechte											
Meer subsidie voor onderhoud			1				1				
Erover vertellen	1										
Door erover te vertellen	1										
Blijf op je staat laten											1
Blijven bezoeken, blijven vertellen	1		1								
Door goed onderhoud											
Door erover te praten en te laten zien	1		1								
Boeken/foties/bil boards: toon de historie van toen en nu, en de belevenissen, verkoop van foto, film, foto's, beschrijvingen, etc. waarom is het anders?											
Sprektoerbekken, ansichtkaarten, magneten, historische wanddecoraties, spoor- en spoorwiel met zijn, toer en vlieg en te een thema											
Op scholen een streek- of stadsgeschiedenis dag organiseren, deeltje waken van unieke erfgoed dingen.											
Praktijk met info door de stad heen											
Acties/initiatieven voor behoud erfgoed											
Italië/ukraken met info = website over erfgoed.						1					
Meer erfgoed objecten verspreiden in markt											
Door het door en door te onderhouden, en vaak te bezoeken			1								
Het huis (Cornelis Houmanstraat 1) goed onderhouden		1		1							
Zorg ervoor dat de vrijwilligers dit prachtige pand te											
Respectievelijk in zorg kunnen houden											
Door rentmeesterschap											1
Door subsidies en onderhoudssubsidies							1				
Dat is de taak van de gemeente, om verstandig beleid te voeren								1			
Via het onderwijs, de sportclubs etc.											
Op scholen tijdens geschiedenis/museumbezoek						1					
Mit een omgevingsplan die ook											
omgevingen is in het ensemble van											
schieden en gebouwe omgeving en het											
handhaven van de mogelijkheden dat schieden											
ook een dynamisch element in de stad											
kanen blijven											
Maximale status			1								
Zorg blijven dragen											
Via onderwijs, met alleen haarslicht maar ook toegankelijk											
Behouden en uitbreiden van natuurlijke waarden/											
verduurzaming			1								
Blijven zingen in de Papertus					1						
Via het rijk en de gemeente											
Streekt gebied richting veranderingen											
Geef gebouwen een functie en plan							1				
Bewaren											
Der studenten in reorganisatie gebouwen, maak Asoendop											
weert Assendop											
Houdt erop weten, naar de gemeente/rijks/											
wat is mooi of leuk, wijst de toekomst of uit?	1										
Kosten het oude Zwolle. Door niet alles plat											
informatie											1
Latte zien met dagen uit											
Rondeleidingen geven											
Open houden, orgelconcerten											
Bezoeken											
Goed onderhouden			1								
Regelmäßig bezoeken				1							
Door kinderen en kenninkinderen mee te nemen											
Op school heb ik een film over het Oude Zwolle gemaakt, wat											
nu in lagere klassen wordt getoond											
Publishing											
Door er zorgvuldig mee om te gaan en te onderhouden											
Openstellen	1		1								
Goed voor zorgen		1									
Voorlichting											
Lid zijn van het Openluchtbad											1
Mensen er mee naar toe nemen											1
Door onderhoud											
Door erover te vertellen	1										
Behouden en onderhouden											

8.4 Resultaten onderzoek erfgoed vraag één en twee, hbo-studenten

Wat is voor jou uniek Zwols erfgoed	Hoe geef je dit door aan toekomstige generaties?
Peperbus, Stadsmuur, Sassenpoort	Vertellen van de verhalen, sfeer houden
Singel	Blijven behouden wat er is
Stadsmuur	Onderhouden
Grachten, Academiehuis Grote Kerk	Geld naar cultuur
Sassenpoort, Peperbus	Onderhouden, activiteiten aan jongeren aanbieden
Grote Kerk	Behouden
Monumenten	Gebruik de monumenten, ook om feestjes in te houden
Stadsbeeld, heel knus	Geen flats, geen vooruitgaande technologie zoals trams etc. in de binnenstad, meer groen
Dorpsvibe, heel knus	Organiseren van activiteiten zoals carnaval en Open Monumentendag
Sassenpoort	Nieuwe studenten kennis laten maken met Zwolle via rondleidingen
Kerk in Assendorp, herenhuizen bij het station (Oosterlaan)	Huisbazen aanspreken, goed zorgen voor het pand, goed onderhouden
Het knusse, de kleine straten	Studenten betrekken bij Open Monumentendag
Maritieme erfgoed	Maak het maritieme erfgoed beschermd, ondersteunen aan het behoud ervan
Sassenpoort, een echte eyecatcher	Behouden, anders een grote leegte
Gevels in de binnenstad	Bewaren
Grote Kerk	Beschermen en bewaren
Peperbus	
Kerken algemeen	Bewaren en een functie geven, geld beschikbaar stellen
Stadsbeeld, heel knus en de straatjes zoals de Kromme Jak	Laat nieuwbouw aansluiten bij monumenten
Stadsmuur	Vertel het verhaal en bewaren
Sassenpoort (icoon)	Bewaren
Sassenpoort en Salute	Geld aan spenderen
Stadsmuur	
Peperbus en stadsbeeld (knusse stad)	Meer centreren van activiteiten in de binnenstad
Grote Kerk en stadsmuur	Onderhouden en niet verwerken in nieuwbouw
Gevels in de straten	Educatie en activiteiten
Waanders in de Broere	Dat pand, Waanders in de Broere, is mooi herbestemd
Grote Kerk, Stadsmuur	Vertellen over de panden
Gevels	Behouden in stadsbeeld

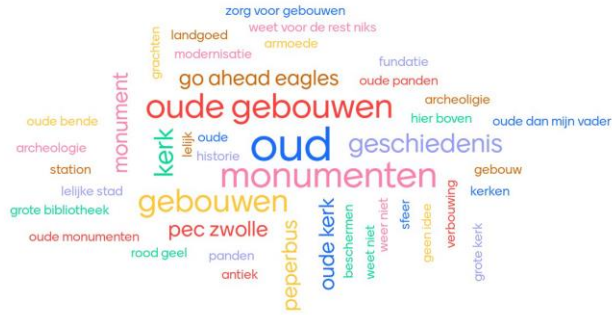
8.5

Mentimeter mbo-bruisdag

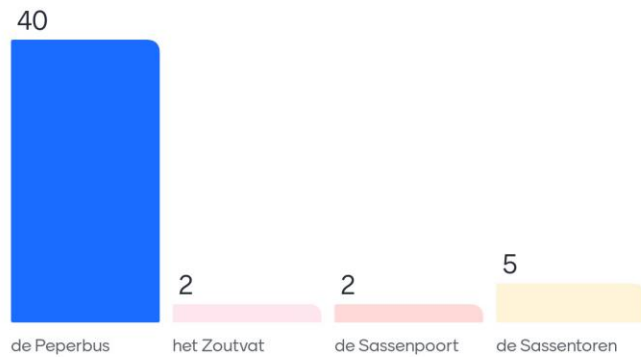

Waar denk je aan bij (Zwols) erfgoed?

77 responses

Hoe heet dit belangrijke monument en icoon van Zwolle?

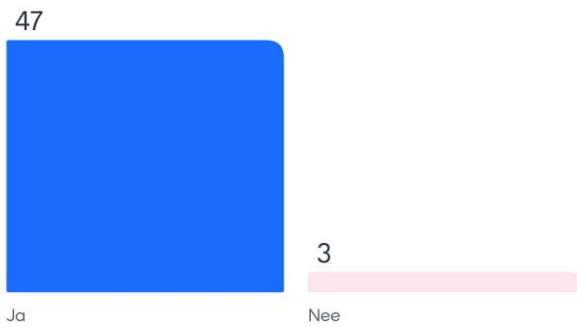
Aan welk Zwolse monument denk je het eerst als je aan Zwolle denkt?

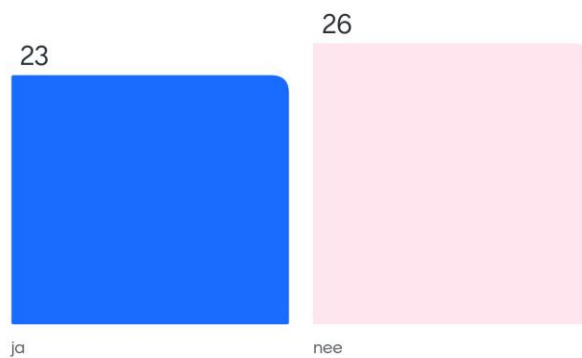
Zwolle heeft 1 archeologisch rijksmonument. Welk monument is dat?

Dit is een gebouw uit de middeleeuwen. Het is ongeveer 640 jaar oud. De gevel is in 1571 gebouwd en ongeveer 450 jaar oud. Is dit gebouw monument?

Dit gebouw is in 1935 gebouwd. In een heel andere stijl dan het Karel V huis. Is dit gebouw een monument?

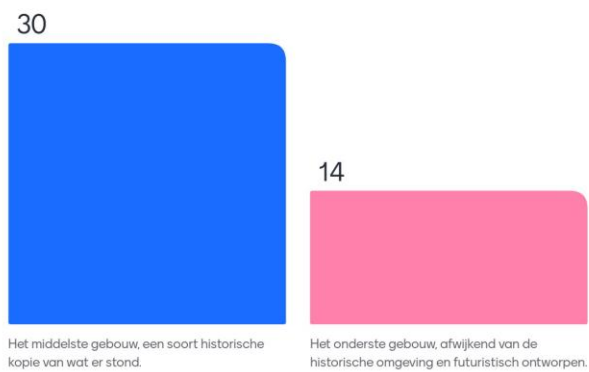

Mentimeter

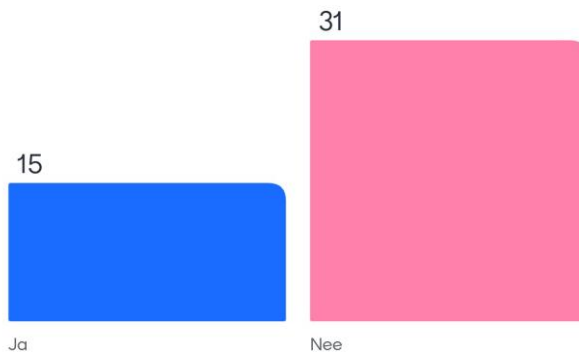
Hoe belangrijk vind jij het dat we ons erfgoed aan toekomstige generaties doorgeven?

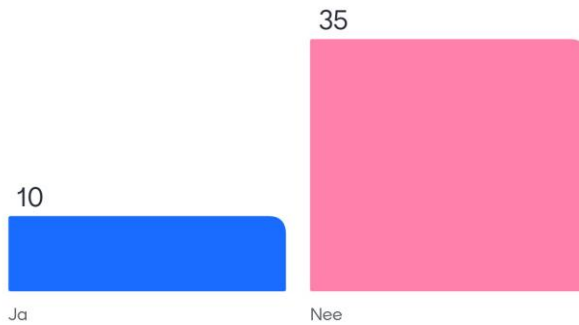
Stel het witte historische gebouw (geen monument) moet gesloopt worden, het is niet meer veilig. Wat moet er terug worden gebouwd?

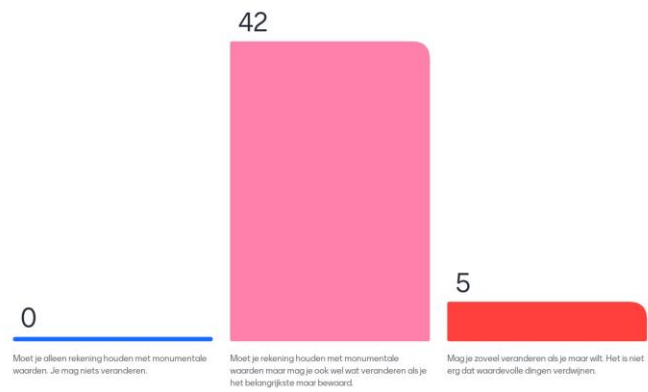
Dit gebouw is gebouwd in 1956. Uit deze periode zijn nog niet veel monumenten aangewezen. Zou dit een monument moeten worden?

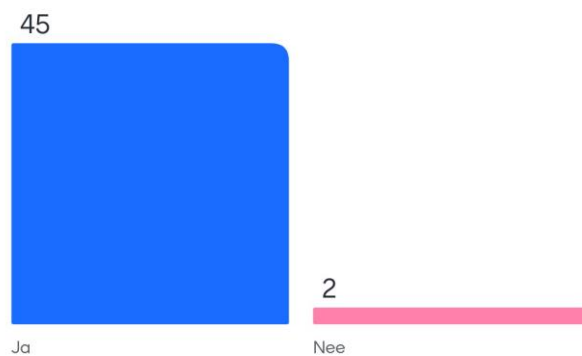
Dit kantoorgebouw is in 1975 in gebruik genomen. Uit deze periode zijn nog nauwelijks monumenten aangewezen. Zou dit een monument moeten worden?

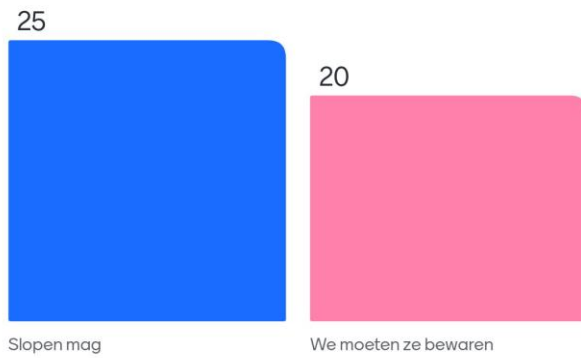
In historische gebouwen moet je fijn kunnen wonen. Om ze beter te isoleren:

Archeologen vinden veel over de Zwolse historie. Bijvoorbeeld verdwenen stadsmuren. Zou je dit in de straat terug willen zien?

Er zijn al veel gebouwen in Zwolle gesloopt. Mogen bijzondere historische gebouwen gesloopt worden of moeten ze bewaard blijven?

Hoe kunnen we het Zwolse erfgoed mogelijk doorgeven aan toekomstige generaties?

Hoe kunnen we het Zwolse erfgoed zo goed mogelijk doorgeven aan toekomstige generaties?

Mentimeter

Zwols erfgoed spreekt, jij ook?

Laten staan in de stad	Niet slopen	Foto	Goed onderhouden
Foto	Laten staan	Foto	Laten staan, maar niet enkel omdat het oud is

Like, Comment, Share icons

Hoe kunnen we het Zwolse erfgoed zo goed mogelijk doorgeven aan toekomstige generaties?

Mentimeter

Zwols erfgoed spreekt, jij ook?

Niet te veel slopen	Een boek maken	Foto	Interessant maken
Foto	Niet weghalen	Foto	Bewaren

Like, Comment, Share icons

Hoe kunnen we het Zwolse erfgoed zo goed mogelijk doorgeven aan toekomstige generaties?

Mentimeter

Zwols erfgoed spreekt, jij ook?

Foto	Fc Twente	Het gebouw in stand houden.	Foto
Kennis delen en zorgen dat er mensen verantwoordelijk blijven	foto	Foto	Foto

7 33

Hoe kunnen we het Zwolse erfgoed zo goed mogelijk doorgeven aan toekomstige generaties?

Mentimeter

Zwols erfgoed spreekt, jij ook?

Goed onderhoud	Restoren	Foto	Er is hier geen geschiedenis
Pec stadion weghalen	Onderhouden/restaureren	Laten staan	Laten restaureren

7 33

Hoe kunnen we het Zwolse erfgoed zo goed mogelijk doorgeven aan toekomstige generaties?

.....

.....

Slopen

8.6 Mentimeter erfgoedavond

Welkom bij de Mentimeter

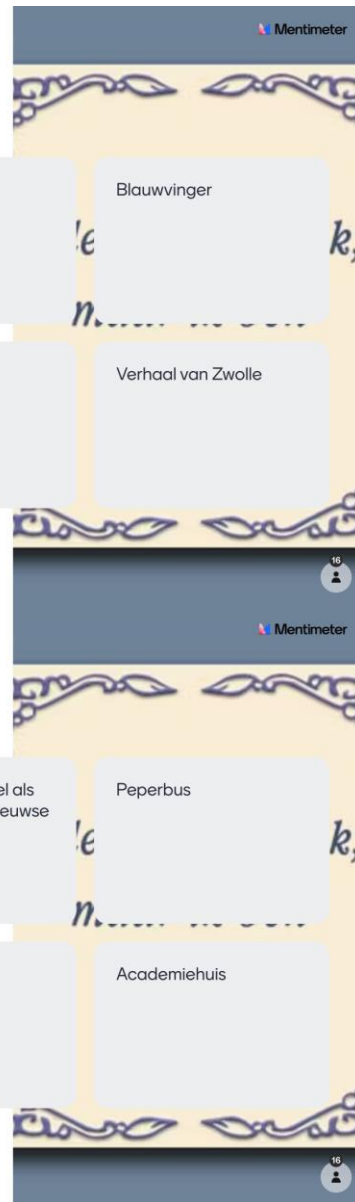
Waar denk je aan bij (Zwols) erfgoed?

38 responses

Wat is voor jou uniek Zwols erfgoed?

Sassenpoort	Peperbus	Sassenpoort	Blauwvinger
Zwols carnaval	De Grote Kerk, Het Academiehuis	Michaelskerk	Verhaal van Zwolle

Wat is voor jou uniek Zwols erfgoed?

Peperbus	De geschiedenis van de Hanze Middeleeuws karakter van de stad Sassenpoort	De grachtengordel als relict van de 17e eeuwse vestingwerken	Peperbus
Hanzegeschiedenis	Kromme Jak met ruimtelijke structuur, naamgeving rtc	De stadsmuur	Academiehuis

Wat is voor jou uniek Zwols erfgoed?

Zwartewater en
Thorbeckegravht

Fundatie

Hanzeverleden

Rijke geschiedenis

Engelse Werk

Pleinen

Democratie

Onderwijsverleden

Wat is voor jou uniek Zwols erfgoed?

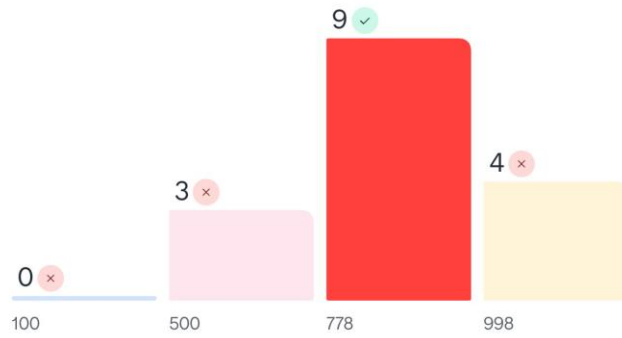
Samenhang tussen
landschap stad en
mensen alsmede natuur

Gracht

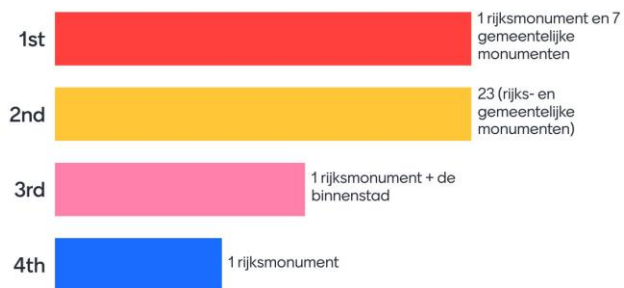
Singel en parken

*ereen is uniek,
maar ik ben
anders.*

Hoeveel monumenten heeft Zwolle?

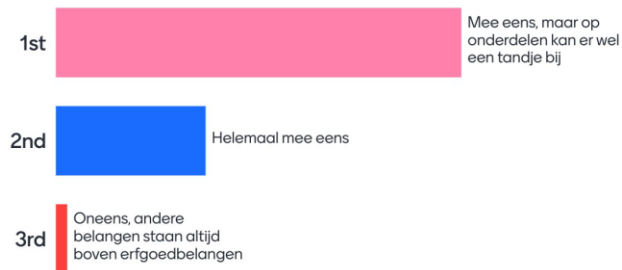
Hoeveel archeologische monumenten zijn er in Zwolle?

Wat vind je van de volgende stellingen?

Zwolle zorgt goed voor het Zwolse erfgoed

Wat gaat er goed ten aanzien van de omgang met het Zwolse erfgoed?

Er is aandacht voor	Kwalitatief sterk gemeentelijk team	Zorgvuldige begeleiding	Imago van de stad, denk lokaal regionaal bekend.
Veel aandacht voor instandhouding van historische bebouwing	Aandacht voor jonge monumenten	Heb ik geen beeld van	Veel erfgoed staat er nog.

Wat gaat er goed ten aanzien van de omgang met het Zwolse erfgoed?

Aandacht en belang	Samen overleggen is mogelijk	Qua materieel erfgoed is er aandacht voor behoud	Aandacht voor het erfgoed
Communicatie samenwerking publiciteit	Er is aandacht voor	Bestuurlijke trots	Aandacht

Wat gaat er goed ten aanzien van de omgang met het Zwolse erfgoed?

Er is aandacht voor, en er wordt samengewerkt met partijen om het erfgoed in stand te houden. Dit vanuit het juiste perspectief, langdurige instandhouding.

Er is aandacht voor

Aandacht in de media

Meer in de 'etalage' zetten door het beleefbaar en bereikbaar te maken

Wat zou er kunnen verbeteren ten aanzien van de omgang met het Zwolse erfgoed?

Educatie (scholen)

Erfgoed beter beleefbaar maken

Meer aandacht besteed worden aan het immateriële

Geen idee behalve wellicht betrokkenheid groep 35-55

Meer luisteren naar de inwoners

Meer mensen betrekken bij de instandhouding en draagvlak voor de historie van de stad.

Meer promotie

Subsidie

Wat zou er kunnen verbeteren ten aanzien van de omgang met het Zwolse erfgoed?

Immaterieel Erfgoed lijkt ondergesneeuwd

Nog meer aandacht en onderwijs

De jeugd er enthousiast voor maken en er bij betrekken.

DIV en inclusie?

Jeugd betrekken

Aanpak is wat keurig en binnen de lijntjes

Bij stedelijk beleid moet steeds de vraag gesteld worden wat erfgoed kan bijdragen.

Nadruk op buitenruimte landschap en water

Wat zou er kunnen verbeteren ten aanzien van de omgang met het Zwolse erfgoed?

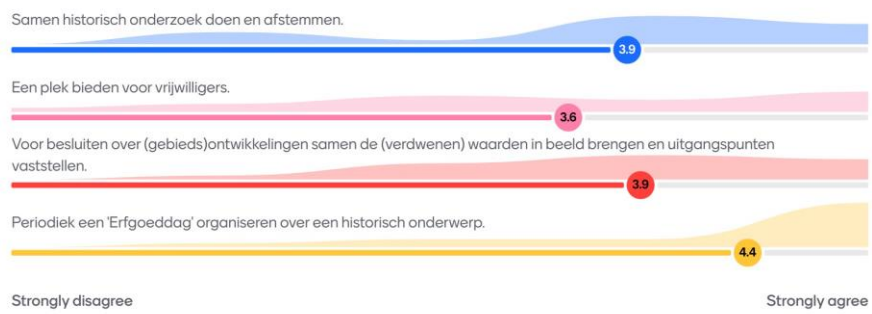
Meer ambitie om het verhaal van Zwolle te vertellen en uit te dragen

Geen

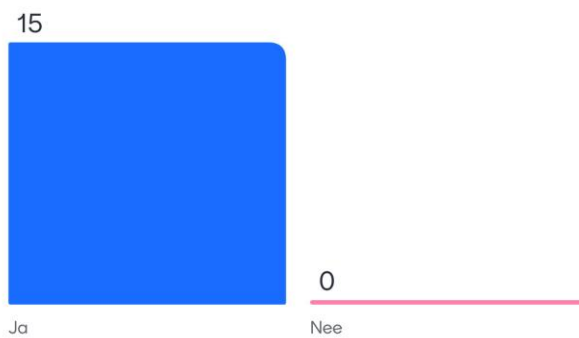

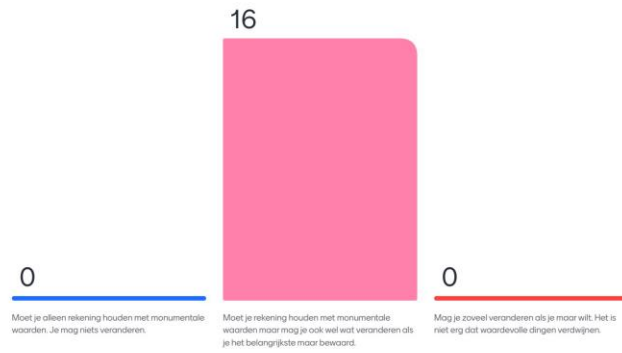
Erfgoed van de gemeente wil graag met Zwollenaren en partners samenwerken. Hoe kan dit het beste?

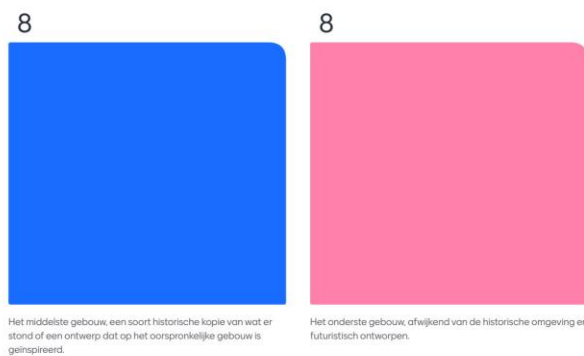
Archeologen vinden veel over de Zwolse historie. Bijvoorbeeld verdwenen stadsmuren. Zou je meer archeologie in het stadsbeeld terug willen zien?

In historische gebouwen moet je fijn kunnen wonen. Om ze beter te isoleren:

Stel het witte historische gebouw (geen monument) moet gesloopt worden, het is niet meer veilig. Wat moet er terug worden gebouwd?

Hoe kunnen we het Zwolse erfgoed zo goed mogelijk doorgeven aan toekomstige generaties?

Zwols erfgoed spreekt jij ook?

Goed documenteren en beschrijven

Gebouwde omgeving gaat extra leven als je de verhalen kent...

Verhalen blijven vertellen. Grimm wordt ook nog gelezen, de Ilias nog steeds opgevoerd, etc

Erfgoededucatie

Het belang duidelijk maken

Verhalen en dan gericht op de jeugd.

De verhalen op een voor jong en oud aansprekende manier blijven vertellen.

Sterke educatie vanuit ANNO

Hoe kunnen we het Zwolse erfgoed zo goed mogelijk doorgeven aan toekomstige generaties?

Zwols erfgoed spreekt jij ook?

Beschermen Verhalen vertellen Educatie (scholen) Geld aan uitgeven

Documenteren en zichtbaar maken. Verhaal vertellen van plaatsen, objecten en historische elementen.

Hou het in leven, door bewoners te betrekken en omarm ook nieuwe erfgoed vorming

Goede bestemming geven. Goed onderhouden. Veel voorlichting geven

Goed onderhouden en gereed voor de toekomst, duurzaam.

Door lokale historie onderwerp te maken in scholing, opleidingen en campagnes. Daarnaast, ervoor zorgen dat er actuele functies gevestigd worden in monumenten waarbij de historie gedeeld wordt.

Baanbrekende exposities waar over gepraat wordt

Verhalen vertellen

Hoe kunnen we het Zwolse erfgoed zo goed mogelijk doorgeven aan toekomstige generaties?

Door het behoud van dat erfgoed steeds op de agenda te zetten en daar te houden.

Aandacht geven aan alle geledingen en maatschappelijke lagen

Educatieprogramma's, moderne technieken inzetten om het verhaal te vertellen, blijven vertellen over het belang

Jongeren een positie geven

8.7 Reacties erfgoedavond

Wat zijn kansen voor het Zwolse erfgoed

- Marketing;
- Verhalen voor de doelgroepen;
- Zonder verhalen geen decor;
- Aansluiten bij het Zwolle kompas;
- Gelaagdheid weergeven (zorgen dat het intact blijft);
- Verhaal van Zwolle, de manier van leven. Waarom/wat bracht het de stad?;
- Uitdragen waar we voor staan;
- Terugkerend spektakel tegen achtergrond Zwolle met het erfgoed. Lichtjestour varend erfgoed parade;
- Aanlichten historische gebouwen;
- Beleven van het erfgoed;
- Ontsluit meer monumenten voor het publiek met spannende verhalen 'schrijven';
- Zichtbaar maken van Michael toren etc.;
- Drakenfestijn;
- Torentocht;
- Bungeejumpen vanaf de Peperbus, abseilen;
- Kelderveste, bierveste, kelderbiertocht;
- Terugbrengen van erfgoed door moderne middelen visualiseren;
- Maatschappelijke betekenis toevoegen aan erfgoed;
- Herbestemmen panden creatief in zijn en vrij in zijn;
- Eik monumenten in de tijd, 2030;
- Zwolse iconen van nu op de kaart zetten, 'tyfoon', 'sticks';
- Zwols erfgoed meer een podium geven;
- Erfgoeddag, vanuit de breedte ook cultuur in meenemen.

Wat moet er in het Zwolse Programma Erfgoed komen?

- Basis is stevig, bouw voort!;
- Hoe over 1000 jaar herinnerd worden, zit dat in steen? Legacy;
- Zwols dialect;
- Erfgoed;
- Educatie erfgoed;
- Samenhang en samenwerking;
- Herbestemming regelen;
- De relatie met alle culturele marketing organisaties/instellingen;
- Aandacht voor industrieel erfgoed denk aan de Spoorzone;
- Aandacht voor restauratie, historische muurreclames;
- Herplaatsen historische gevelstenen en beschermen;
- Scenario's waaruit blijkt wat er gebeurt als je niks doet, een beetje of veel;
- Parken;
- Maatschappelijke betekenis van erfgoed;
- 'groene vingers' beschermen;
- Post 65;
- Wederopbouw;
- Identiteitsvorming;

- Muurschilderingen behouden, het verhaal erachter;
- Opdracht publieksgericht, samen modern nieuwe doelgroep;
- Wat vinden kinderen dat erfgoed moet worden?;
- Beschrijving monumenten en 'bordjes', QR-code;
- Varend erfgoed, water erfgoed;
- Meer ambitie om de verhalen te vertellen;
- Immaterieel erfgoed;
- 2030: 800 jaar stadsrechten!;
- Introduceer Hanzedagen;
- Erfgoedfestival;
- Eén grote verhalen locatie over de historie van Zwolle;
- Partijen inzetten, waar zijn ze goed in;
- Kijken naar financiering bronnen zoals Erfgoeddeal;
- Uitvoeren van programma;
- Uitvoeringsprogramma per jaar: 10, 5 en 1 jaar;
- Budget ook via sociale/maatschappelijke budgetten.

Wat zijn bedreigingen voor het Zwolse erfgoed?

- Bij splitsen van huizen met meer woonbestemming;
- Budget;
- Te strenge regels/regels te complex;
- Afkeer nieuwe erfgoedvorming;
- Alleen als decor beschouwd;
- Handhaving fietsen beleid;
- Niet divers;
- Stoffig imago, jeugd loopt er niet warm voor;
- Rendementsdenken – alles moet een functie hebben;
- Terrassen beleid – parasols;
- Blijft er geld voor erfgoed?;
- Hoogbouw – wat er toegestaan wordt;
- Te weinig aandacht plaatselijke geschiedenis;
- 'Zero' emissiezone;
- Vakkennis verdwijnt;
- Energieprijs;
- Onbekendheid met de verhalen van het erfgoed;
- Is het Zwolse erfgoed klimaat 'proof';
- Hoogwater bedreiging;
- Onverschilligheid van de politiek;
- Zwolle moet geen museum worden;
- Gebrek aan verbinding met andere potjes die zich (al dan niet via erfgoed) met het verhaal van de stad bezighouden;
- Geopolitiek;
- Solitair openstellen van erfgoed beleid;
- Klimaatverandering;
- Geen aanbod/ontwikkeling;
- De primair niet geïnteresseerde; - Functie vs. belang.

8.8 Rapport Erfgoed Zwolle, Burgerpanel

Onderzoek Erfgoed

Gemeente Zwolle, 2024

Opdrachtgever Team erfgoed
Opdrachtnemer Afdeling Informatievoorziening, Team Onderzoek
Versie 1.0
Datum 15 augustus 2024

Inhoud

1 Inleiding

- 1.1 Aanleiding
- 1.2 Aanpak
- 1.3 Briefkaartenactie en onderzoek via de kaart

2 Waarde, onderzoek en informatie Zwols erfgoed

- 2.1 Waarde van en omgang met erfgoed
- 2.2 Belang van onderzoek naar Zwols erfgoed
- 2.3 Bekendheid met activiteiten en informatie over erfgoed
- 2.4 Informatiekanalen Zwols erfgoed
- 2.5 Doorgeven van Zwols erfgoed

3 Gebouwen die monumentenstatus verdienen

- 3.1 Erfgoed uit de wederopbouwperiode
- 3.2 Erfgoed in het algemeen

Bijlage 1 Tekst uitnodiging

Bijlage 2 Vragenlijst

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Zwolle ontwikkelt een Zwols Programma Erfgoed. Onderdeel van dit programma is een nieuw beleid voor cultureel erfgoed, zowel bovengronds als ondergronds. Onderwerpen in dit beleid zijn monumenten(zorg), archeologie, bouwhistorie, cultuurhistorie, cultuurhistorisch landschap en historisch groen. Dit nieuwe beleid zal sturing geven aan de instandhouding van het Zwolse erfgoed en een zorgvuldige omgang hiermee.

Voor de gemeente is het van belang hierbij ook de mening en gedachten van inwoners over erfgoed mee te nemen. Hiertoe heeft Team Onderzoek van de afdeling Informatievoorziening onderzoek uitgevoerd onder Zwolse inwoners.

1.2 Aanpak

Om zicht te krijgen op hoe Zwollenaren denken over erfgoed en de waarde van erfgoed voor de toekomst is een vragenlijst uitgezet onder een deel van het Zwols Burgerpanel. Dit panel bestaat uit Zwollenaren van 18 jaar of ouder die bereid zijn meerdere keren per jaar mee te doen aan onderzoek van gemeente Zwolle over een maatschappelijk onderwerp.

In totaal zijn 6.354 panelleden benaderd. Zij hebben een e-mail ontvangen met daarin een link naar de online vragenlijst. Zie bijlage 1 voor de uitnodigingstekst en bijlage 2 voor de vragenlijst.

Van de aangeschreven panelleden hebben er 2.350 de vragenlijst volledig ingevuld. Daarmee komt de respons uit op 37%. Op basis hiervan kunnen betrouwbare uitspraken worden gedaan over de stad Zwolle.

Ten behoeve van representativiteit van de uitkomsten is een weging toegepast om de verdeling van de respondenten naar wijk en leeftijd gelijk te trekken aan de werkelijke verdeling in Zwolle onder inwoners van 18 jaar en ouder.

Het onderzoek (veldwerk) is uitgevoerd in mei/ juni 2024.

1.3 Briefkaartenactie en onderzoek via de kaart

Een week voordat de panelleden zijn aangeschreven voor dit onderzoek, is via de Swollenaer huis-aan-huis een briefkaart verspreid. Op de briefkaart konden inwoners aangeven wat voor hen erfgoed in Zwolle is en hoe erfgoed kan worden doorgegeven aan volgende generaties. De briefkaart kon gratis worden teruggestuurd. Ook kon men via een QR-code op deze kaart de vragen online beantwoorden. Verder is via sociale media gevraagd naar suggesties voor Zwols erfgoed. In het onderzoek onder panelleden is aan het einde van de vragenlijst gevraagd of de panelleden aan de actie hebben meegedaan, door de briefkaart in te vullen of via sociale media. In tabel 1 is te zien dat de meerderheid van de panelleden niet aan de actie heeft meegedaan, maar een deel van hen dat nog wel wilde doen.

Tabel 1 Deelname via briefkaart en/of sociale media (N=2.350)

Briefkaart ingevuld of vragen via sociale media beantwoord?	Percentage
Ja, briefkaart ingevuld en verstuurd	2%
Ja, meegedaan via QR-code op de briefkaart	1%
Ja, via de link op sociale media meegedaan	2%
Nee, niet meegedaan en wil dat nu ook niet doen	63%
Nee, niet meegedaan, maar wil dat nu wel doen	33%

De panelleden die hebben aangegeven niet te hebben meegedaan aan de actie, maar de vragen alsnog te willen beantwoorden, zijn na afronding van de vragenlijst doorgeleid naar een andere webpagina met een interactieve kaart (plattegrond) van Zwolle (zie bijlage vragenlijst).

In totaal hebben 300 panelleden aan dit vervolgdeel van het onderzoek via de kaart meegedaan; op de kaart en via een open invulveld hebben deze respondenten plekken aangewezen of benoemd die volgens hen erfgoed zijn (zie paragraaf 3.2). Ook kregen zij een extra vraag over het doorgeven van het Zwols erfgoed (zie paragraaf 2.5).

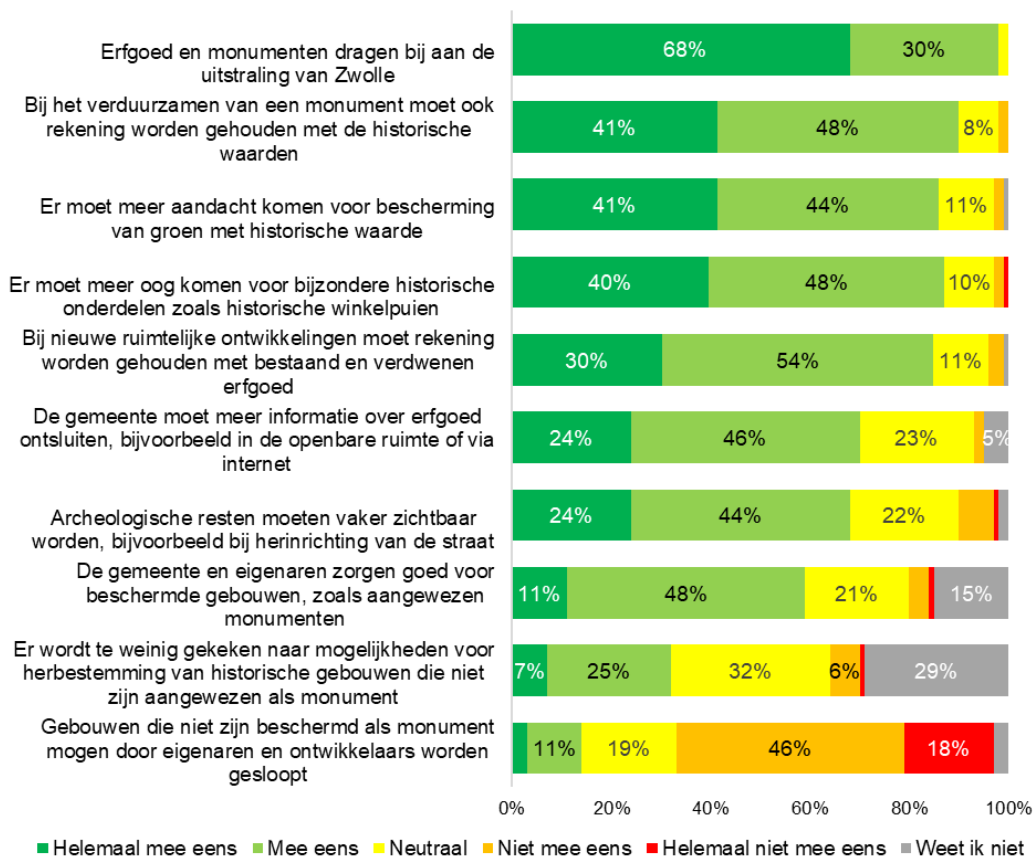
2. Waarde, onderzoek en informatie Zwols erfgoed

In dit hoofdstuk laten we zien hoe de panelleden aankijken tegen Zwols erfgoed, hoe zij hierover worden geïnformeerd en hoe erfgoed volgens hen kan worden doorgegeven aan volgende generaties.

2.1 Waarde van en omgang met erfgoed

Aan de hand van tien stellingen is de mening van de panelleden over het Zwols erfgoed gepeild. De stellingen zijn weergegeven in figuur 1.

Figuur 1 Mening over erfgoed (N=2.350)

In de figuur is te zien dat bijna alle panelleden vinden dat erfgoed en monumenten bijdragen aan de uitstraling van Zwolle; 98% is het hier (helemaal) mee eens. Ook vindt het merendeel dat bij verduurzamen van gebouwen rekening moet worden gehouden met de historische waarden (89%), dat er meer aandacht moet komen voor bescherming van groen met historische waarde (85%) en meer oog voor historische onderdelen (88%).

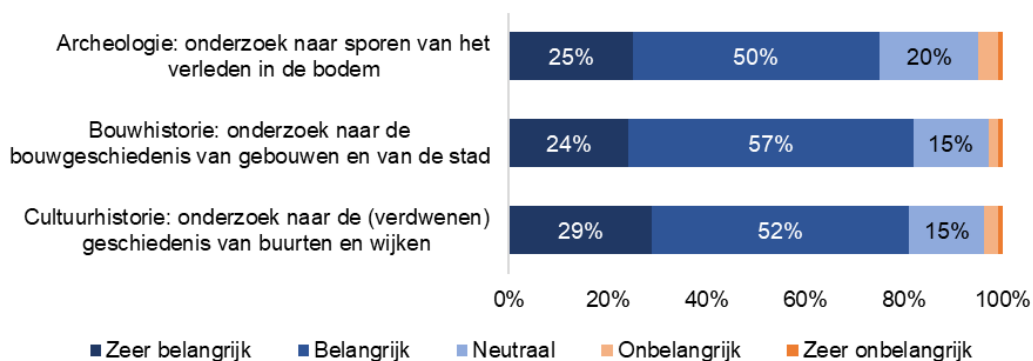
Met de stelling dat de gemeente en eigenaren goed zorgen voor beschermde gebouwen is iets meer dan de helft (59%) het (helemaal) eens. Ongeveer een derde van de panelleden vindt dat er te weinig wordt gekeken naar mogelijkheden voor herbestemming van historische gebouwen die niet zijn aangewezen als monument (32%), al geeft ook een groot deel (29%) aan dit niet te weten.

Tot slot vindt een klein aandeel van de panelleden (14%) dat gebouwen die niet zijn beschermd als monument gesloopt mogen worden door eigenaren en ontwikkelaars (zonder tussenkomst van de gemeente). Het merendeel (64%) is het daar niet mee eens.

2.2 Belang van onderzoek naar Zwols erfgoed

Aan de panelleden is gevraagd hoe belangrijk ze het vinden dat er archeologisch onderzoek, onderzoek naar de bouwhistorie en onderzoek naar de cultuurhistorie plaatsvindt.

Figuur 2 Belang van onderzoek (N=2.350)

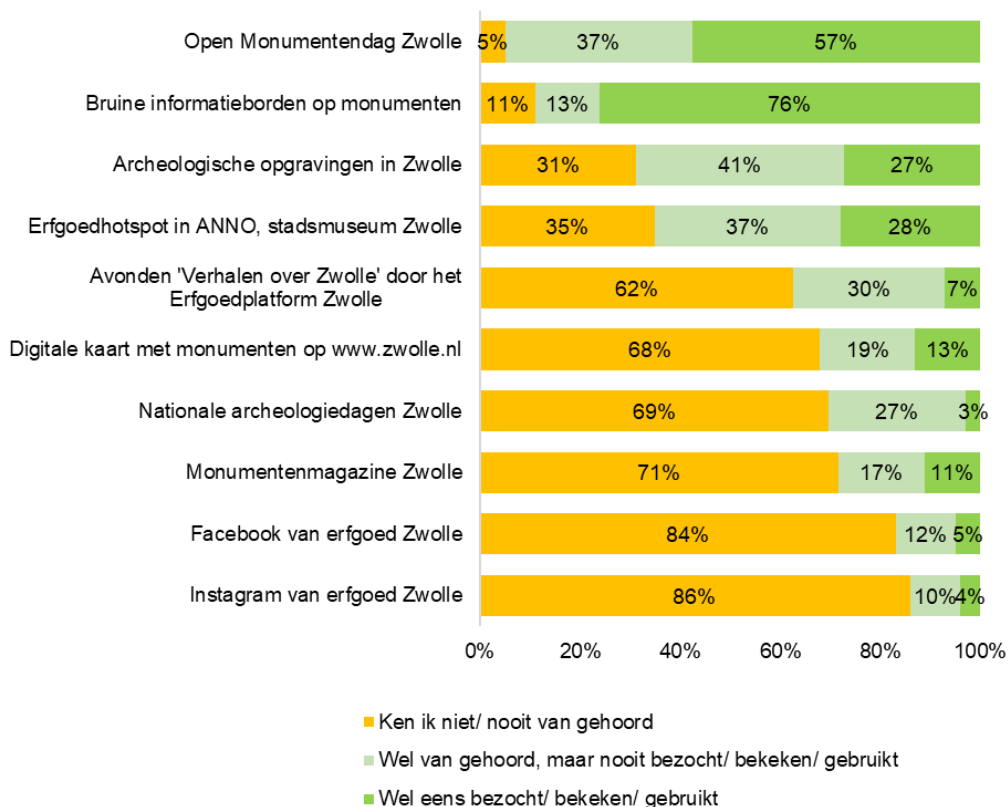

In figuur 2 is te zien dat het merendeel van de panelleden deze onderzoeken belangrijk vindt. Onderzoek naar de cultuurhistorie vindt 81% (zeer) belangrijk. Eveneens 81% vindt onderzoek naar de bouwhistorie (zeer) belangrijk. Dat archeologisch onderzoek plaatsvindt, vindt 75% (zeer) belangrijk.

2.3 Bekendheid met activiteiten en informatie over erfgoed

Voor tien activiteiten en informatiekanalen is aan de panelleden gevraagd of ze deze kennen en er de afgelopen jaren gebruik van hebben gemaakt.

Figuur 3 Bekendheid met activiteiten en informatie over erfgoed (N=2.350)

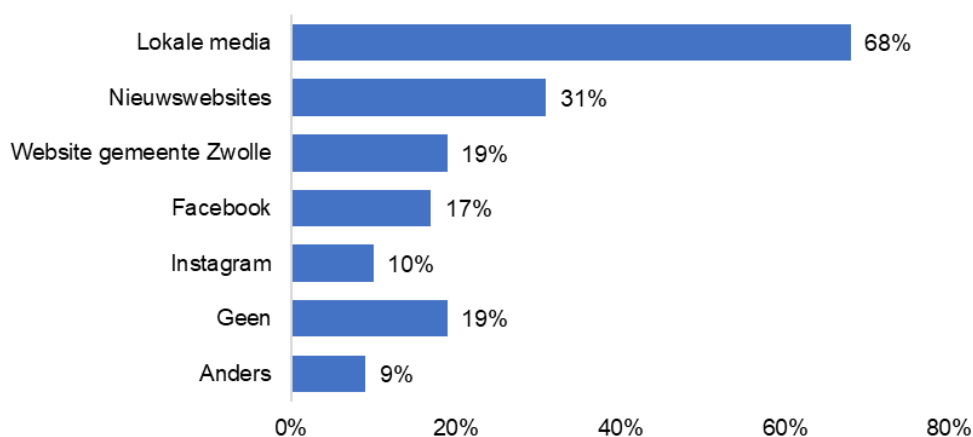

In figuur 3 is te zien dat de Open monumentendagen het meest bekend zijn en ruim de helft (57%) van de panelleden heeft ook weleens een monument bezocht tijdens deze dagen in de afgelopen jaren. De bruine informatieborden worden het meest gebruikt: 76% van de panelleden heeft deze weleens bekeken in de afgelopen jaren. Verder zijn de archeologische opgravingen en de erfgoedhotspot het meest bekend onder de panelleden. Het minst bekend zijn de Instagram- en Facebookpagina's van erfgoed Zwolle: 86% respectievelijk 84% kent deze pagina's niet. Ook het Monumentenmagazine is relatief onbekend; 71% kent dit magazine niet.

2.4 Informatiekanalen Zwols erfgoed

De panelleden is gevraagd via welke media zij (wel eens) informatie over Zwols erfgoed krijgen. Ze konden meerdere soorten media aankruisen.

Figuur 4 Bereik van informatie over Zwols erfgoed (N=2.350)

In figuur 4 is te zien dat ruim twee derde van de panelleden (68%) via lokale media informatie krijgt over Zwols erfgoed. Bijna een derde (31%) wordt geïnformeerd via nieuwswebsites en 19% krijgt informatie over Zwols erfgoed via de website van de gemeente. Bijna een vijfde van de panelleden (19%) zegt geen informatie over Zwols erfgoed te krijgen. Bijna één op de tien ontvangt (ook) via andere kanalen informatie over Zwols erfgoed. Deze panelleden krijgen vaak via via informatie. Ook noemen zij affiches, folders en posters, kranten en tijdschriften, e-mails en nieuwsbrieven.

Naar leeftijd kijkend zien we dat inwoners van 18 tot 35 jaar minder via lokale media over erfgoed horen dan andere leeftijdsgroepen (55% t.o.v. 68%) en meer via Instagram (23% t.o.v. 10% gemiddeld).

2.5 Doorgeven van Zwols erfgoed

Aan de 300 panelleden die aan het tweede deel van het onderzoek hebben meegedaan via de kaart (zie paragraaf 1.3), is gevraagd hoe erfgoed kan worden doorgegeven aan toekomstige generaties, zodat het niet verloren gaat. Veel panelleden geven aan dat er vooral goed gezorgd moet worden voor het erfgoed. Dat er geïnvesteerd moet worden in het behoud, de zorg, onderhoud en restauratie.

- “Door er met elkaar goed voor te zorgen.”
- “Door erfgoed te (h)erkennen en te beschermen. En dat beschermen betekent niet dat er niets mag veranderen. Soms moet een gebouw een andere bestemming krijgen om in gebruik te blijven.”
- “Behoud, restauratie en onderhoud.”

Daarnaast zijn er veel panelleden die vinden dat er aandacht moet worden besteed aan erfgoed in het onderwijs, bijvoorbeeld met lespakketten, projecten, rondleidingen en excursies.

- “Excursies, lezingen organiseren door ouderen voor het (basis)onderwijs.”
- “Laat op de basisschool de kinderen onderzoek doen naar hun huis/woon omgeving zodat ze meer betrokken zijn met hun omgeving en zijn geschiedenis.”

Anderen noemen het belang van informatie en verhalen over erfgoed. Informatieborden, erfgoed als onderdeel van een fiets- of wandelroute, een speurtocht voor kinderen en informatie op sociale media aan de hand van bijvoorbeeld filmpjes, zijn suggesties die worden gedaan.

- “Meer aandacht aan besteden in kranten, Sociaal media, misschien rondleidingen geven, op scholen dingen vertellen en de kinderen al vertellen hoe belangrijk geschiedenis is en de daarbij behorende gebouwen, beelden, begraafplaatsen en parken.”
- “Door openstelling, informatie en zichtbaarheid.”
- “Met het doorgeven van verhalen en gebruiken geven we cultureel erfgoed door. Met het vastleggen hiervan (oral history) leg je deze vast en maak je het onderdeel van ons Zwolse erfgoed.”

Tot slot doen panelleden suggesties voor activiteiten, evenementen om het erfgoed meer onder de aandacht te brengen en het belang van openstelling. Regelmatig wordt Panorama Hanze als voorbeeld genoemd.

- “Festival (o.a unlimited) in het historisch centrum.”
- “Organisatie van educatieve evenementen voor het grote publiek.”
- “Activiteiten/openstellingen/evenementen/bijv panorama hanze.”
- “Initiatief zoals de Experience Panorama Hanze vind ik echt top! Maar promotie daarvan kan beter.”

3 Gebouwen die monumentenstatus verdienen

3.1 Erfgoed uit de wederopbouwperiode

In de vragenlijst is gevraagd welke gebouwen uit de wederopbouwperiode (1940-1965) volgens de panelleden een monumentenstatus verdienen. Bijna 300 panelleden hebben iets ingevuld bij deze vraag. Regelmatig werden hier toch oudere gebouwen genoemd, zoals het station, de Peperbus en de Sassenpoort en veel gebouwen die al de monumentenstatus hebben. Sommigen noemden een hele straat (zoals de Melkmarkt, Diezerstraat) of een wijk (Assendorp, Diezerpoort). Meerdere panelleden merkten bij deze vraag iets op over de sloop van het gouverneurshuis.

In tabel 2 staan gebouwen die vijf keer of vaker zijn genoemd door de panelleden. Het Provinciehuis, het Thomas a Kempis College, de IJsselcentrale, ArtEZ en het stadhuis zijn het vaakst genoemd. Verder zijn het gebouw van de GGD, de flats aan de Hanekamp, de zaagtandwoningen en de oude ambachtsschool regelmatig genoemd.

Tabel 2 Gebouwen die monumentenstatus verdienen (n=299)

Gebouw	Aantal keer genoemd
Provinciehuis	23
Thomas a Kempis college	20
IJsselcentrale / Harculo	16
ArtEZ, het voormalige Sophiaziekenhuis	16
Stadhuis	15
Kantoorgebouw GGD IJsselland aan de Zeven Alleetjes	12
Flats aan de Hanekamp	11
Zaagtandwoningen	10
Oude Ambachtsschool / Its	8
De miljoenste woning aan de Hogenkampsweg	7
Andere (portiek)flats, bijv aan de Meppelerstraatweg	7
Oude Philipsfabriek en -terrein	6
Openluchtbad	6
Voormalig kantoor van Schrale Beton aan de Veerallee, nu Van Wonen	5
Voormalig pand V&D	5
Houten Oostenrijkse huizen	5
Parkschool	5

3.2 Erfgoed in het algemeen

Panelleden die zijn doorgegaan naar het tweede deel van het onderzoek (zie paragraaf 1.3 en bijlage 2) konden op de kaart van Zwolle aangeven welke locaties volgens hen uniek Zwols erfgoed zijn. De volgende locaties zijn daarbij het meest 'geprikt' op de kaart:

- Sassenpoort (16x)
- Grote Kerk (14x)
- Peperbus (12x)
- Dominicanenklooster (8x)
- De Fundatie (7x)
- Provinciehuis (7x)
- De oude Ambachtsschool (7x)

De complete lijst met locaties is afzonderlijk aan Team erfgoed verstrekt.

Behalve op de kaart kon men ook in een open veld een gebouw of locatie invullen waarvan men vindt dat het erfgoed is. Ook hier werden vaak reeds bestaande en ook vaker geprikte monumenten genoemd zoals de Peperbus, de Sassenpoort, het Engelse Werk, kerken als de Grote Kerk en de Broerenkerk en het Dominicanenklooster. Ook de stadsmuur, de stadsgracht waaronder de Thorbeckegracht en de Stationsstraat worden genoemd.

Verder wordt regelmatig de historische binnenstad als geheel genoemd of wijken zoals Assendorp en delen van de Zeeheldenbuurt. Verder worden onder andere genoemd het door

Rietveld ontworpen pand, de Schellerberg, de molen aan de Eekwal, restaurant de Handschoen, het voormalig gebouw van Gymnasium Coleanum aan de Veerallee, de Agnietenberg en de Filosofenallee. Ook noemen sommige panelleden een park (zoals het Potgieterpark en park Eekhout), de Agnietenplas of een gebied zoals rond de IJssel en de Vecht.

Bijlage 1 Tekst uitnodiging

De gemeente Zwolle start met het ontwikkelen van een Zwols Programma Erfgoed. Dit programma bevat het nieuwe beleid voor cultureel erfgoed, zowel bovengronds als ondergronds. Dit gaat over de onderwerpen monumenten(zorg), archeologie, bouwhistorie, cultuurhistorie, cultuurhistorisch landschap en historisch groen. Het omvat bestaand en verborgen erfgoed, zoals een historisch gebouw en archeologie in de bodem, maar ook de verhalen die daaraan verbonden zijn.

Het kan ook gaan over verdwenen gebouwen of structuren die als inspiratie kunnen dienen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan een nieuw gebouw op de plek van een verdwenen fabriek. Het industriële karakter kan dan misschien terugkomen in een nieuw ontwerp op die plek. Zo biedt het verleden inspiratie voor de toekomst. Het nieuwe beleidskader zal sturing geven aan de instandhouding van het Zwolse cultureel erfgoed en een zorgvuldige omgang hiermee.

De gemeente wil graag weten hoe Zwollenaren denken over erfgoed en over de waarde van erfgoed voor de toekomst. Wat weten Zwollenaren over erfgoed, welke belangen hechten inwoners aan erfgoed en wat is voor inwoners uniek Zwols erfgoed? We stellen het zeer op prijs als u, als lid van het Burgerpanel, de vragenlijst over Zwols Erfgoed wilt invullen. Uw antwoorden worden gebruikt bij de ontwikkeling van het nieuwe Zwols Programma Erfgoed.

Ga naar de vragenlijst via de knop hieronder. U kunt aan dit onderzoek meedoen tot en met 5 juni 2024. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 5 minuten.

KNOP: Naar de vragenlijst

Door op de link te klikken, komt u op een internetpagina van Analyzer (door gemeente Zwolle gebruikt voor online onderzoek).

Wij verwerken uw antwoorden geanonimiseerd; de gemeente Zwolle houdt zich aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

Heeft u nog vragen over deze vragenlijst of over erfgoed, dan kunt u contact opnemen met Henry Kranenburg van het team erfgoed: hl.kranenburg@zwolle.nl / 06-12143448.

Met dank en vriendelijke groet,

Monique Schuttenbeld

Wethouder erfgoed
Gemeente Zwolle

Bijlage 2 Vragenlijst

1. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen over erfgoed?
- . Erfgoed en monumenten dragen bij aan de uitstraling van Zwolle.
 - . Gemeente Zwolle en eigenaren zorgen goed voor beschermde gebouwen, zoals aangewezen monumenten.
 - . Bij het verduurzamen van een monument moet ook rekening worden gehouden met de historische waarden.
 - . Gebouwen die niet zijn beschermd als monument mogen door eigenaren en ontwikkelaars (zonder tussenkomst van de gemeente) worden gesloopt.
 - . Er wordt in Zwolle te weinig gekeken naar mogelijkheden voor herbestemming van historische gebouwen die niet zijn aangewezen als monument.
 - . Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen moet rekening worden gehouden met bestaand en verdwenen erfgoed.
 - . Archeologische resten moeten vaker zichtbaar worden, bijvoorbeeld bij herinrichting van de straat.
 - . Er moet meer oog komen voor bijzondere historische onderdelen zoals historische winkelpuien.
 - . Er moet meer aandacht komen voor bescherming van groen met historische waarde;
 - . De gemeente moet meer informatie over erfgoed ontsluiten, bijvoorbeeld in de openbare ruimte of via internet.

Antwoorden:

- Helemaal mee eens
- Niet mee eens
- Mee eens
- Helemaal niet mee eens
- Neutraal
- Weet ik niet

Belang van onderzoek naar Zwols erfgoed

2. In welke mate vindt u het belangrijk dat de hieronder genoemde onderzoeken plaatsvinden? Geef dit voor ieder type onderzoek aan.
- a. Archeologie: onderzoek naar sporen van het verleden in de bodem
 - b. Bouwhistorie: onderzoek naar de bouwgeschiedenis van gebouwen en van de stad
 - c. Cultuurhistorie: onderzoek naar de (verdwenen) geschiedenis van buurten en wijken

Antwoorden:

- Zeer belangrijk
- Onbelangrijk
- Belangrijk
- Zeer onbelangrijk
- Neutraal
- Weet ik niet

Bekendheid met activiteiten over erfgoed

3. Hieronder staan tien activiteiten en informatiekanalen. Geef voor elk item aan of u het kent en er de afgelopen jaren gebruik van hebt gemaakt.

- . Open Monumentendag Zwolle
- . Avonden: 'Verhalen over Zwolle' door het Erfgoedplatform Zwolle
- . Nationale archeologiedagen Zwolle
- . Erfgoedhotspot in ANNO, stadsmuseum Zwolle
- . Archeologische opgravingen in Zwolle
- . Monumentenmagazine Zwolle
- . Bruine informatieborden op monumenten
- . Digitale kaart met monumenten op www.zwolle.nl
- . Instagram van erfgoed Zwolle
- . Facebook van erfgoed Zwolle

Antwoorden:

- Ken ik niet/ nooit van gehoord
- Wel van gehoord, maar nooit bezocht/ bekeken/ gebruikt
- Wel eens bezocht/ bekeken/ gebruikt

Informatie over Zwols erfgoed

4. Via welke media krijgt u (wel eens) informatie over Zwols erfgoed? Meer antwoorden mogelijk.

- Lokale media
- Instagram
- Website gemeente Zwolle
- Geen
- Nieuwswebsites
- Anders, namelijk...
- Facebook

Monumentale gebouwen

De gemeente Zwolle wil de lijst met gemeentelijke monumenten de komende jaren stapsgewijs uitbreiden. Met deze uitbreiding wil de gemeente het behoud van de monumentale gebouwen bevorderen. Uw kennis over de stad en haar gebouwen kan bijdragen aan het behoud van ons erfgoed. Samen weten we immers meer.

5. De wederopbouwperiode (1940-1965) was een periode van vernieuwing op het gebied van stedenbouw en architectuur door het toepassen van nieuwe materialen en methoden. Welk monumentale gebouw in Zwolle uit deze periode zouden volgens u een monumentenstatus verdienen?

- Weet ik niet
- Het volgende gebouw (u mag meer gebouwen noemen)

Briefkaartenactie

6. Onlangs hebben we via de Swollenaer een briefkaartenactie uitgezet, waarbij inwoners kunnen aangeven wat volgens hen Zwols erfgoed is. Hierover is ook via social media gecommuniceerd. Heb u aan deze actie meegedaan door de briefkaart in te vullen of door de vragen via social media online te beantwoorden?

- Ja, ik heb de briefkaart ingevuld en verstuurd
- Ja, ik heb meegedaan via de QR-code op de briefkaart
- Ja, ik heb via de link op social media aan de actie meegedaan.

- Nee, ik heb niet meegedaan en wil dat nu ook niet doen
- Nee, ik heb niet aan de actie meegedaan, maar wil dat nu wel doen.

Achtergrond

We vragen hieronder naar uw leeftijd en woonwijk, zodat we kunnen nagaan hoe de respondenten over deze kenmerken zijn verdeeld (in verband met representativiteit). Uw deelname aan dit onderzoek is anoniem.

7.

Tot welke leeftijdsgroep behoort u?

- 18 tot en met 34 jaar
- 35 tot en met 49 jaar
- 50 tot en met 66 jaar
- 67 jaar of ouder
- Wil ik niet zeggen

8.

In welke wijk woont u?

- Binnenstad
- Diezerpoort (Dieze / Indischebuurt)
- Wipstrik
- Assendorp (incl. Hanzeland)
- Kamperpoort
- Veerallee
- Spoolde / Poort van Zwolle
- Westenholte
- Stadshagen
- Holtenbroek
- Aa-landen
- Berkum / Vechtlanden
- Marsweteringlanden (Herfte / Wijthmen)
- Schelle/ Oldeneel
- Ittersum/ Geren
- Soestweteringlanden (Harculo / Windesheim en Hoogzuthem)
- Anders, mijn postcode is ...

9.

Hebt u nog opmerkingen met betrekking tot Zwols erfgoed?

Vervolg onderzoek via de kaart:

Onderzoek Erfgoed

Zwols Erfgoed

Zwolle heeft een eeuwenoude historie prachtige gebouwen en archeologische rijkdommen. We kennen onze iconen zoals de Sassenpoort en de Peperbus, maar er is nog veel meer. Denk bij erfgoed ook aan recente gebouwen van na de Tweede Wereldoorlog, aan onze historische parken, grachten en singels en aan het doorgeven van tradities. Zwolle maakt nieuw beleid voor erfgoed. We horen graag hoe u hier tegenaan kijkt.

Wat is voor u uniek Zwols erfgoed? Geef de locaties aan op de kaart. (1)

Op de kaart kunt u aangeven op welke plek volgens u erfgoed staat door op de betreffende locatie te klikken. Er verschijnt dan een blauwe pijl. Als u meer locaties wilt aangeven, kunt u dat doen door (na het aangeven van het eerste punt) op de knop te klikken. Uw volgende pijltje plaats u dan op een 'nieuw' kaartje.

Tip: typ de straat (eventueel met huisnummer) en plaatsnaam in om snel naar de locatie te gaan die u wilt aanklikken. Met de + (aan de linkerkant van de kaart) kunt u inzoomen, met de - kunt u uitzoomen.

Als u niet op de kaart kunt vinden waar de locatie zich bevindt die volgens u erfgoed is, kunt u hieronder toelichten welke plek u bedoelt.

Hoe geven we met elkaar erfgoed door aan toekomstige generaties, zodat erfgoed niet verloren gaat?

8.9

Uitnodiging erfgoedavond

Ons Erfgoed van morgen

U bent van harte welkom om mee te denken over het Zwolse erfgoed van morgen.

Datum dinsdag 3 december 2024
Aanvang inloop vanaf 19.15 uur met koffie/thee.
De avond begint om 19.30 uur.
Locatie de Sassenpoort

Programma Erfgoed

In Zwolle zijn veel bijzondere historische gebouwen, archeologische rijkdommen en mooie cultuurlandschappen. Ons erfgoed geeft identiteit en verbondenheid.

De gemeente Zwolle maakt een nieuw 'programma Erfgoed'. Dit wordt het nieuwe beleid voor cultureel erfgoed. Het zal gaan over de betekenis van ons

cultureel erfgoed voor de samenleving van nu en van morgen.

De oude erfgoednota is uit 2000. In de omgevingsvisie 'Ons Zwolle van morgen' (2021) staan ambities voor heel veel beleidsthema's, waaronder cultureel erfgoed. Het nieuwe programma Erfgoed werkt dit nader uit voor cultureel erfgoed.

Meedenken

We hebben al op verschillende manieren ideeën verzameld van inwoners van Zwolle. Tijdens deze avond willen graag met u, als betrokkene bij het Zwolse erfgoed, verder praten over belangrijke onderwerpen voor het nieuwe erfgoedprogramma.

Komt u ook?

Wilt u het ons laten weten via erfgoed@zwolle.nl?

uitnodiging Ons Erfgoed van Morgen